

Miralhada

Nº 1
Setembre de 2002

Somari : Pagina 1 : Lo Plan – Pagina 2 : Lo piemontés – Seamus Heaney : l'emigrat deu dehens – Pagina 3 : Perqué far de teatre a l'escola ? – Talhièr d'escritura - Pagina 4 : Avez la paraula – Jòc.

Editorial

La vint-e-seisena edicion de l'universitat d'estiu que se teniá a Nimes s'acaba. Aquí te dises « Òc n'ai ausit parlar : un bilanç fòrça positiu que siá per la qualitat de sas intervencions coma per la bona participacion e tanben la diversitat de son public, que fa pròva d'interès cap a un militantisme occitan en bona via de reconeissença. Va plan ! »

Setembre, pr'aquò, fa lo ponch : l'estiu foguèt poirit, los rasims son madurs, la còla encara verda. Aquí te suspires a pensar : tot va al revèrs ?

Lo Bon Dieu s'opausarà pas al temps que passa? Non, aquela còla es al travalh. Non pas la còla de vendemiaires mas la dels calandrins qu'entamenan lors primiers estagis A1 a l'establiment Aprene. Aquí te demandas quant de calandrins ? Dotze. E d'ont son ? Gasconha òc, Lengadòc òc, Lemosin òc, Velai òc, Provença non ! Aquí t'enganas. I a una Provençala e paurona, la manqueron pas los aigats terribles que tombèron sus las regions de Gard, Vauclusa e Erau.

Lo Bon Dieu s'opausarà pas a la sieuna formacion? Sustot qu'aqueles "novèls" en formacion auràn un instrument de travalh de mai a lor disposicion. Es lo diccionari occitan unilingüe que s'apèla *Lo Diccionari General Occitan* a partir dels parlars lengadocians de l'abat Cantalausa, que sembla fòrça complet e que poiriá representar una referéncia per la lenga occitana.

Malgrat d'aquò lo Bon Dieu s'opausarà pas a la capitada dels calandrins per èsser regents ?

Lo Bon Dieu, lo Bon Dieu. Qu'es aquel Bon Dieu? Lo que "benesfs America" o "Lo qu'es grand" ? Lo del ben o lo del mal ? Lo que fa tombar de tors nautas o lo que fa morir un dròlle per manca de potingas per causa d'embargo o benlèu lo que vos fa escampar de bombas sus de populacions perque vivon dins un país que poiriá possedir d'armas lordas. Aquí te dises que faràs per deman la lista de las armas netas, mas i arribas pas, evidentament. Lo fuèlh demòra blanc, d'unes lo dison verge.

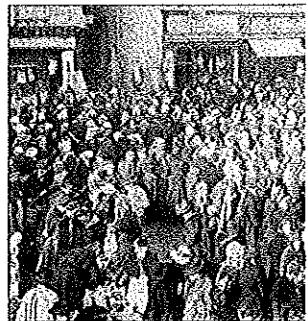
La còla navèra deus A1

Un luòc d'Occitània : lo Plan vès lo Puèi de Velai.

- Alara, Sandre, me vòls far conéisser un luòc d'Occitània ?
- Òc, quòd's lo Plan. Es una plaça dellh Puèi ont comença la "Via podensis". Aquòd's lo chamin per anar dellh Puèi dusca a Compostèla, per far lo pelegrinatge.
- A gardat la memòria d'aqueles romieus ton endrech ?
- Òc, i a una plancarda, pausada i a pauc de temps, amb la famosa compostèla, e la crotz de Tolosa, una dessobre l'autra.
- Me faràs pas creire que i aviá de catars dins ton país ?
- A ben non. Justament, lo monde de Velai èran puslèu dinc lo camp daus crosats. Quòd's a l'ocasion de la crosada que comencèt lo pelegrinatge vès Compostèla. Aqueila rota s'es eissublada a cha pauc. Mas dempuèi quauquas annadas, de monde la tornan prene, de mai en mai nombrós. Son los Jacaires.
- N'as vist d'aquestes pelegrins dels temps modernes ?
- Òc-ben, mas aiara, son puslèu de marchaires. N'i a amai que chaminan sobre la bicicleta. An gardat la compostèla cosuda sobre la sacha, e son puslèu d'esportius que de pelegrins.
- Benlèu lor as parlat de còps que i a, per lor demandar, d'ont venián, lor motivacion ?
- Sabe que venon de diferents païs. Quòd's que los ai ausits parlar. Mas calan pas de temps vès lo Puèi... Lor motivacion es de faire de turisme, e lo Puèi es pas mai que lo punt de partir per z-elhs. Benlèu la vila lor sembla pas pro viva. (*Seguida p.2*)

Lo Plan (Seguida) :

- M'estonariá que i aja pas un festenal d'estiu dins un escrinh coma lo Puèi.
 - Quòs pas dinc l'estiu que i a una bèla fèsta vès lo Puèi, mas aiara, aquesta setmana, a la començança de setembre : son las fèstas medievalas delh Rèi de l'Aucèl.
- Per aqueste an, lo Plan lo tornèron sonar "Plaça de Tortosa". Es una vila de Catalonha que fai un eschamge amb lo Puèi.
- Chau amai dire que Tortosa a una "*Festa del Renaixement*", que se passa a la fin de julhet. E puèi, lo Plan es amai lo caire delh merchat delh sabte de matin, ont se vend lo campanatge: la fruta, los champinhons, lo fromatge daus artissons...
- Per los Ponòts, es un luòc de vida...
- Me balhas enveja de i anar. Me pòdes mostrar una fòto ara ?
 - Òc-ben, Anna. Quòs lo Plan un jorn de merchat, amb la Bidoira, qu'es la font delh Plan.

LO PIEMONTÉS :

Lo piemontés es una lenga de l'Estat italiano que parlan dins la region administrativa de Piemont (capitala Turin, población 4 368 332 estatjants) levat la partida oèst (occitana) vesina de l'Estat francés. Se parla tanben dins quelques cantons de la region de Ligúria, de Lombardia e dins un pichòt canton de l'Estat francés. Aquela lenga dicha neolatina se parla per 45 % de la población del domeni lingüistic. Aperten a un ensemble de parlars que segon los lingüistas s'apèla cisalpin, italian septentrional, nòrd-italian o padan. Lo piemontés constituis una lenga de transicion entre los parlars de galloromanics e los de l'Itàlia del Nòrd. Los primièrs tèxtes en piemontés son datats de la fin del siècle XII. E a partir del siècle XVII se desenvolopèt una vertadièra literatura. De mai es lo sol parlar padan qu'a capitat d'aver una estandardizacion que l'a menat a una unitat e a una estabilitat que lo presèrva un pauc de l'influéncia de l'italian. Coma l'occitan, lo nombre de sos locutors es a regressar. Coma l'occitan dins l'Estat francés, lo piemontés dins l'Estat italiano a pas encara de reconeissença vertadièra.

Seamus Heaney : l'emigrat deu dehens.

Qu'ei atau qu'aubrim aquesta rubrica culturau qui esperam rica e variada.

Cultura : b'ei larga aquera nocion ! Pr'amor d'açò que causim, purmèr, la poesia, dusau, un poèta irlandés moderne. Que's ditz Seamus Heaney e, mercés a Maria-Cristina Coste-Rixte, ua part de la soa obra qu'estó arrevirada en occitan de Provença. Lo libe que's titola "*Poèmes causits*" e que parescó en 1996 a las edicions de l'Institut d'Estudis Occitans.

Mes perqué M.C. Coste-Rixte s'interessè a Seamus Heaney e perqué arrevirè poèmas sons en occitan ? Un element de la resposta que s'escad dens lo títol d'aqueste article. Seamus Heaney que's ditz faidit. Que vadó en 1939 en Irlanda deu Nòrd e la soa obra que l'escrivó en anglés. Tostemps que's trobè partejat entre lo son engatjament suu terrenh au ras deus catolics e la soa enveja de's distanciar, com poèta, de l'istòria en marcha. L'istòria deu son país, enquèra e tostemps en conflicte interior uei lo dia. Seamus Heaney que voló subertot afirmar lo son espèr de patz. Lo mejan qu'utilizè qu'ei la pluma. De la poesia de Seamus Heaney, M.C. Coste-Rixte que'n cadó amorosa. Mes pas sonque ; tanben que s'i arretròba. Quitament si defineish los poèmas de Seamus Heaney com tèxtes venguts de las nublas nordicas, que's pega a l'esperit deu poèta faidit. Que coneish plan l'autor.

Aquera demarcha d'escambi entre un òmi eretèr d'ua tradicion e d'ua hemna qui vòu har partejar la soa passion poetica, que'ns pertoquè. Atau que'vs perpausam ací un poèma tirat d'un recueil qui Seamus Heaney escrivó entre 1966 e 1975: "*Racinas*". Perqué aqueste e pas un aute ? Pr'amor de contrastes hòrts qui'ns bremban la nosta tradicion d'escriptura trobadorenca. Que volem parlar de l'amor mesclat a la mort, de la guèrra exteriora e deu cant interior au poèta, deu hred qui's freta a la calor, ... mes qu'ei a vosautas e vosautas de'vs dcishar portar peu poèma aqueuth :

Racinas

Una parpèla de fuelhas vela la fenèstra.

Dins la lusor dan reverbèr

Ton cors macat de luna

Ven congèra, ròc glaçat dan fons.

E tota causa se muda en sòmi amb ton cantar

Luench, luench dan tarabast

Dei fusius, de la sirena e dei gas desvairiaires

Defòra, fòra lei cortinas de cada ostau

Ont lo mau se dubris. Lo tocar d'amor,

Ta calor que tremòla au primier gèst,

Sèrv pas de ren dins nòstra vièlha Gomòrra.

Ara, fai venir pèira o se desrabar.

Lo farai en sòmi per nosautrei avans l'auba

Quora lo francitraise pallinèu davala

E ieu me sarre dan bosquet.

Au clar de luna ai banhat dins la sang de la marèa

Una mandrigola, forca umana plantada

Ganta de terra, braç de l'ombra ;

E quiche sa mòta moissa e odorosa

E me tape leis aurelhas per pas ausir lo bram.

Seamus Heaney qu'estó prèmi Nobel de literatura en 1995. Qu'ei neurit d'ua tradicion literària irlandesa en lenga anglesa. Las soa biblioteca : Swift, Joyce, Shaw, Wilde, Synge, ... Qu'esperam de vs'aver liurat ua poesia qui harà pravar lo vòste curiosèr. Lo libe *Poèmes causits* que còsta 10 euros e qu'ei de comandar a l'Institut d'Estudis Occitans.

TALHÈR D'ESCRITURA

Las produccions esrichas que sègon son d'exemples de çò qu'arribèrem de far amb dètz minutxas d'imaginacion, d'esponentaneïtat e tanben quelques pichòtas constrenchas. Per aquò far, bastaava de causir una frasa per començar e quelques mots d'emplegar dins lo tèxt. En dobrir *Las Domaisèlas* de Joan Bodon, una man innocenta (?) causiguèt la frasa misteriosa --*Cala-te ! respondèt lo curat, que me sentissi pas pus las.* Pesquèt encara de mots a l'azard : *vergonha, galeras, solelh e ors.*

"Cara't !" ce responò lo curat, "que ne'm senti pas mei las !". Las monjas, estomagadas, que's virèn de cap tau monde. Tots ne comprenèvan pas plan çò qui arribava au curat. Quina vergonha ! "N'ei pas pr'amor qu'ei curat qu'a lo dret de'ns parlar atau, totun!" ce ditz un òmi emmaliciat. A aqueste moment lo curat que comencè d'evocar lo poder de l'ors. Que hasó de l'ors un diu tà tots. Aço en explicar que dab l'ajuda deu sorelh, l'ors que pòt har deus umans animaus :

"Imaginatz-vse la galèra, si tots aquí èratz transformats en animaus. Imaginatz quin seretz". Puish quan cadun e començavan de parlar e de pensar a aquesta idèa, la galèra que comencè. Lo curat que's transformava en bohon.

Miriam

"Cala-te !" respondèt lo curat. "Que me sentissi pas pus las". Servís pas pus de me dire que li ai escapat de pauc a la mòrt. Me'n soi sortit e es tot. Espèri que se marcarà dins lo jornal mon rescontre amb aqueste ors. Ai pas vergonha de dire qu'ai agut paur e qu'ai fugit, perque totes dins la meteissa galèra aurián fach la meteissa causa. Ara ai tornat prene lo mieu bufe e me vau metre a bronzinar en aprofechant del solelh d'aquesta dimenjada.

Joan

Perqué faire de teatre a l'escola?

Un biais de s'exprimir

Lo teatre es un espaci de libertat e de generositat que balha a cadun lo drech de s'exprimir s'òm considera qu'un espandiment equilibrat e lo desenvolapament de l'intelligéncia sensibla e de l'intelligéncia racionala. Alara se pòt comprene la plaça important que lo teatre pòt e deu conquistar dins lo sistèma educatiu.

La construcció de la personalitat

Sa practica desenvolopa l'esperit critic, la curiositat, l'estonament, lo gost de la paraula e de l'escambi. Los mainatges pòdon existir als uèlhs dels autres. Las diferéncias socialas, entre "bons" o "marrits" escolans, semblan mens evidentas. Çò mai important pels mainatges es pas tan la resulta que compta per el, mas de se far un caminament que lo menarà a se dobrir, a anar rescontrar l'autre, a acceptar sa diferéncia, a se far fisança amb sas idèas personalas, originalas e son biais de pensar.

Aprene a viure amassa

Lo teatre es vertadièrament un trabalh que participa de l'apprendissatge de la vida sociala. Jogar un ròtle es prene lo ponch de vista de l'autre. Lo trabalh en còla es fòrça important : aprene a partejar e a balhar dins l'interès de la còla tota. Lo mainatge pòt escutar e se saupre calar.

Trabalh sul lengatge

Lo teatre participa tanben al mestratge del lengatge coma la poesia e la literatura. Lo teatre permet de despertar la sensibilitat e de mestrejar lo lengatge, la verbalizacion de la pensada. A un rapòrt viu amb la lenga. Desvolopa lo gost, lo plaser dels mots, lo gaug de descobrir lo poder dels mots e dels tèxtes polits. La lectura e l'escritura s'enriquisson al contacte del teatre.

Lo teatre se limita pas a improvisar. Es un art que demanda de faire un trabalh de lectura, d'escritura, de recercas personalas sus d'autors. Aqueste art pòt pas que faire grandir l'enveja de connéisser. Es un antidòt contra l'amuèg e una sorsa de motivacion.

Adieu brave monde e benvenguts !

Dins queu prumier jornau, vos prepausam quauqua ren de noveu. Coneissetz la volontat e la particularitat de nòstra càla ujan ? Quò sirá una vertadiera regalada ! (si tot parier lo leberon es pas passat per qui per nos raubar los ordenadors!). 'Laidonc, la rubrica "Avez la paraula" es la vòstra.

Vos demandatz a qui nos adreçam ? A v'altres, de segur, associatius, calandrons, regents ... eca e a tots los qui legissen lo jornau. Veíquí quauquas pitas ideas :

Los calandrons, nos poiretz far partejar vòstres trabalhs d'escritura, los jorns de vòstras pòrtas dubertas e de la festa de l'escòla, vòstras exposicions e recerchas o los eschamges entre las Calandretas.

Los autres legidors, quò siriá interessant e agradiu de nos informar de las festas occitanas, concerts, cors de lenga occitana e de dança tradicionala per los adultes... e d'autras manifestacions.

Coma o avem dich, son nonmàs quauquas pitas ideas. Quò vòu dire que totas las informacions son benvengudas e que totas las questions pòden far venir e viure daus

Establiment Aprène
 Còla dels calandrins A1 a l'Establiment
 d'Ensenhament Superior Occitan
 Sandre Arnaud, Emilia Claverie, Anna
 Devath,
 Caròla Jammes, Florença Josselme,
 Joan Felip Joulia,
 Sílvia Molimard, Miriam Monthelie,
 Maria Astrid Prat,
 Joan Ríos, Domenja Valdès.
 Director de publicacion : Felip Hammel
 Cap-Redactor : Frederic Taillefer

eschamges. L'unica lei de quela rubrica : "setz libres de dire çò que voletz". . . .

'Laidonc, chars amics, vos disem "au prupchan còp !".

N.B : En Peiregòrd, a chasque còp que se passa quauqua ren d'estranh e d'inabitauu, quo es sovent la fauta d'un leberon... animau plan misteriós !

Coparà	L'escriguèt J.M.Pieyre	Banca		Nòta Se passejant		Escòla Associativa Dieu solar	
		A la mar o dins l'estodi					
Instrument	→					Article contractat	→
Ostal dels aucèls						Scritument fòrt	
	→		Possessiu femencin	→	↑	... lo blat	
Nòta	→		La verge l'a encara	→			↓
Xenon							
	→		Lo cal pas perdre Se ... al soleih	→			
Escriveire del Roergue		Pasar a void Fan bolegar	↓			illa	→
	→					Sens fin	
ariid	→				↓		Adjectiu numeral cardinal
Explosiu	→			Suprimis	→		↓
Ben	Calci Nòta	→		Preposicion	→		Adjectiu possessiu
tones	↓			Estatjants dels dogats	→		↓
	→		Partida de paniciùra	→			

**Somari : P1. Editoriau - Lo luòc : La Pèrla Negra de la Mediterranèa -
P2. Lenga : Teiki : un marquesian que viu a Besièrs - P3. Talhièr d'escritura - Pedagogia : La construccion d'una sequéncia d'espòrt - P4. Avètz la paraula - Cultura : Candelèra -**

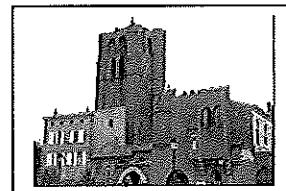
Editorial

Fai pauc de temps que Maurice Papon tornèt sortir de preson : los jornalistas ne'n an tornat parlar. Sèm pas aquí per contestar las decisions de la justícia : es la mesma per totes. Papon profèita d'una disposicion legislativa nuòva que fai qu'un òme pro malaute per èsser dinc lo cas de morir pòt sortir de preson. M. Papon pòt remerciar aquela decision d'un estat que s'inquieta de las condicions de vida delh monde. Entre junh de 1942 e avost de 1944, es que M. Papon a agut tant de suènh per los malautes e los vèlhs que son estats deportats vas los Lagers ? La mesma justícia que lo libèra aiara diguèt qu'era copable de crimes contra l'umanitat. Conneissèm pro son biais per se despartir : afortis qu'era mas un naut foncionari, qu'executava los òrdres de Vichèi. Quo es verai que fuguèt jamai un teorician delh nazisme e delh faïssisme.

Leni Rifenstahl fuguèt pas nimai una teoriana delh nazisme. Aiara que fèsta sos 100 ans, tòrnar parlar d'ela los jornalistas, e nos podèm pas empachar de faire un liam entre aquellos dos. De que pensar de sos filmes d'entre 1933 e 1936, *Lo trionf de la volontat*, e *Olimpia* ? Participèsson pas de la propaganda d'Hitler ? Aguèsse consciéncia de portar ajuda vas l'aforiment delh regim nazi ? En pas de mens, dos libres que son estat publicats fai pauc de temps en Alemanha semblan de mostrar pro de simpatia de Leni Rifenstahl per lo Tresesme Reich.

L'istòria ne'n sortis encara delh fons de sos tiradors : lo 6 d'octòbre, la Glèisa Catolica canonizará Monsénher Escrivá. I a pas jamais agut d'autras canonizacions tant lèu faiat dinc tota l'istòria de la Glèisa. Qual es lo problema ? Chau saupre que Maria Escrivá de Balaguer, qu'era l'amic de Franco, fondèt l'*Opus Dei* en 1928. Aquej movement sostenguèt los regims mai reaccionaris d'America Latina e d'Espanha. Aquela canonizacion lèva d'indignacion vas pro de monde, e fai pas nimai l'unanimitat vas los catolics. Es d'esperar que ren s'eissublèsse pas.

60 ans, 70 ans o amai 80 ans après, sembla que ne'n avem pas encara achabat amb aquel moment de nòstra istòria, ont creissèt lo faïssisme. Aiara, se tòrna joar l'istòria d'aquellos qu'an pres lo poder a aquela època contra aquellos que son estat vençuts. Mas finalament, lo sovenir nos garda de la vergonha, e las idèas qu'aurián protegit los vençuts aparan amai los copables.

Un luòc d'Occitània : « la Pèrla Negra de la Mediterranèa ».

- Me pòdes dire ont se pòt trobar 'quela « pèrla » Domenja ?
- Òc, Agde es a l'embocadura d'Erau, a vint quilomètres de Besièrs a costat de la mar.
- Perqué la vila d'Agde se 'pela « la Perla Negra » ?
- Marco Polo la disiá « vila negra ». Agde es la filha del fuòc, de l'aiga e de la terra. La filha del fuòc es nascuda del volcan.
- Si me parlas de Marco Polo, quò vòu dire que la vila existissiá avant eu. Coneisses sas originas ?
- Agde foguèt construida pels grècs dins l'Antiquitat. Se disiá « Agathê Tychê » en lenga grèga. Ara demòran força tresaurs arqueologics dins la maire d'Erau e jos los ostals vièlhs de la vila.
- ... e daus tresaurs tan cranes coma l'Efeb qu'a 2300 ans, sabes, 'quela estatua que representa un òme plan crane ?
- Piòta vai, la còla del GRASPA trapèt l'Efèb a Agde en 1964. Lo manderon al musèu del Louvre, fa longtemps; lo cònsol a fach edificar un musèu per el et Occitània l'a tornat trobar.

Seguida p.2

« la perla negra » (seguida) :

- Coneisses d'autres vestigis dau temps passat ?
- Òc, veiriás la catedrala Sant Estève ! Sembla un castèl amb son cloquièr en forma de donjon... I pensi, i a quicòm que me fa estrementir : fa quasi vint ans, lo cònsol de l'epòca faguèt rasar lo vièlh palais dels evesques, qu'existissiá de longa.
- Perqué lo faguet rasar ?
- Per far polit ! Mas vesèm qu'es pas tan polit qu'aquò. Ara es un pargatge. Las veituras an raemplaçat los sètis dels evesques...

LAS LENGAS Teiki, un marquesian qui viu a Besièrs :

Teiki qu'ei un marquesian qui encontrèm au Hoguer deus joens tribalhadors a Besièrs. Qu'ei acerà que nosaute(a)s, lo(a)s de la còla d'A1, e lotjam e minjam pendent los estagis teorics. Teiki que viu au hoguer tot l'an. Que'u volèvam conéisher mei e que'vs liuram ua de las nostas discussions.

Quina lenga parlan a las Marquesas ?

Que parlam marquesian o francés.

Ès vadut acerà ?

Òc, la mea mair qu'ei marquesiana e lo men pair, francés (ionés).

Perqué ès vengut en Occitània ?

Entà continuar los mens estudis ; un B.E.P. de mecanica batèu.

E los tons parents i demoran enquèra ?

Non, que's son acasits a Taiti.

Perqué ?

Pr'amor la vita acerà qu'ei de mau víver subertot entaus joens. Qu'i vivem dens l'ignorància, « un dia après l'autre », ne i a pas nat aviéner !

Que's debana entaus joens ?

Arren. Que i a sonque ua sala d'espòrt dens l'isla tota. Lo cinema, entà jo (dinc qu'arribèssi en Occitània) qu'era ua sala dab un projector, un ecran, e tots asseduts peu sòu !

Que pensavam qu'era paradisiaca la toa isla ...

Que pòdes víver com un rei, si ès simple, la pesca, la caça, los fruts de cuéller... mes ne'n cau pas voler mei...

Qu'ei la cultura entà tu ?

Un biais de víver, de pensar, de's vestir, de minjar, de hestear...

E i a punts comuns entre la cultura toa, la de las Marquesas, e la de las autas islas de Polinesia ?

Au men viscut, pas tant qu'aquò. Mes que cau arreconéisher que cosinam drin parièr, qu'avem los medishs vestits, e tot, mes totun... la cultura de las Marquesas qu'ei diferenta de las autas... Qu'avem lo « fiu » [la hartèra] en comun, los Pae-Pae e la religion adara.

Quina religion ?

Uei lo dia qu'ei sonque lo cristianisme. Mes abans, que credèvam en mantuns dius... sacrificis...

Perqué ne i a pas mei nada religion atau adara ?

Pr'amor de las missions... e deu colonialisme deus francés.

E't considèras com francés, marquesian, polinesian ?

Com un marquesian sonque.

As vergonha d'estar francés ?

Adara non, mes quan èri mei joen acerà... que'm consideravi sonque marquesian. Acerà que i a personas qui an guardat amarumis de cap taus francés.

Qu'ei après a parlar Marquesian dab la mea mair, mes lo marquesian que l'ei après a l'escòla.

On as après a parlar marquesian ?

Dab la mea mair purmèr e a l'escòla tanben.

Tot e's debana en marquesian a l'escòla ?

Non, qu'avem cors de marquesian. Las matematicas, l'istòria que s'ensenhan en francés.

E l'istòria, ei la de la toa isla qu'as après ?

Non, la de França.

Que'ns pòdes díser deu ton pòble ?

Qu'èran navigaires deus grans e que sabèvan léger lo céu e las estelas.

As l'impression que los joens e son conscents d'aquesta identitat culturau ?

Non, pas briga...

Que podem díser enquèra de la toa isla ?

Qu'ei ua isla sauvatja (au contrari de las islas dab lagons e plajas de sable fin e blanc) sovent cobèrta de nublas miaçantas e ua umiditat grana. La vegetacion qu'ei densa e urosament las construccions navèras (ostalarias...) que son demoradas totun dens lo respècte de l'estil tradicionau.

Quin disem adiu dens la toa lenga ?

Koha.

E çò que vòu díser lo ton petit nom Teiki ?

Que vòu díser REI.

Lo marquesian que hè partida de las lengas polinesianas. Teiki, qu'ac digó, lo marquesian n'a pas la plaça qui s'ac amerita a las Marquesas.

Vertat que son endrets qui nosaute(a)s e'us disem paradisiacs. Paradisiac entà l'estrangèr de passatge, pas tant ideau taus marquesians.

La construccion d'una sequéncia d'espòrt

Per l'organizacion d'una sequéncia d'espòrt se cal mainar de mantunes ponches: l'objectiu material, los objectius específics, lo material e tanben lo caminament.

- L'objectiu material

Per descriure aquel objectiu poiriam dire qu'es çò qu'esperam fin finala del mainatge, es a dire la capitada d'un gèst tecnic.

- Los objectius específics

Seriá la tòca pedagogica. Es una tièra d'objectius que los volèm faire descobrir e trabalhar als mainatges : es a dire çò que devon mestrejar. Es lo biais que permet d'emplegar de jòcs que la tòca es de s'orientar dins l'espaci, de mesurar las distàncias, d'anticipar un desplaçament. Dins aqueste encastre se cal mainar tanben de tot çò qu'es seguretat, aquò val tant pel regent coma pels mainatges.

Ça que la cal totjorn gardar en cap los aspectes biologic, motor, psicomotor, bioinformacional, afectiu e social.

- Lo material

Cal totjorn pensar d'avança (soscar e recaptar) tot çò qu'avèm de besonh per la sequéncia, que pòt èsser de plòts, un cronomètre o encara de palmas...

- Lo caminament

Seriá lo debanament sul terren de la sequéncia, a travèrs una progression per estapas que menariá al joc final.

Talhèr d'escritura

Aquesta setmana, tau talhèr d'escritura, que'vs perpausam un « cadavre requist ».

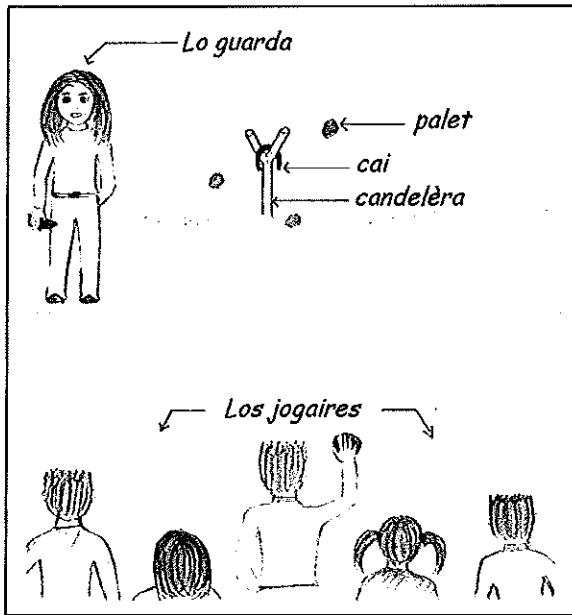
Los principis :

- Que's hè en grop
- Cadun qu'escriu ua frasa a torn passat
- Puish que l'amaga au vesin qui escriurà la soa au son torn.

Vaquí çò qui balhè lo cadavre requist de la còla :

Lo papet disiá : « Vai te'n cagar a la vinha. Portaràs las claus. Qui ten la clau, ten la lenga ». La clau de la pòrta bèla es

perduda. Perduda, es demorada la paura pichòta dins son còsmos. Èra dins lo còsmos porque sabiá pas pus ont èra. Partit en vacanças .. dinc au mes de seteme ... Besiers qu'ei plan ... Beròja vila ... Be seràn bonas las vacanças ! Vacanças terminadas a « oilpe », sens pas res dessús, amb lo cuol roge de solelh. Brave solelh qui rendèva la horèst magica. « Magica » çò cridèt Arquimèdes dins son banh. Mas non : « Eurèka » çò diguèt, Sès piota. Li cridèt lo pare, que la vegèt nadar dins lo gorg plen d'aiga. Pensí que n'es pas luènh l'aiga. Lo temps que sembla maishant uei.

Adishatz tots !

Dens lo purmèr jornau, que'vs avèvam dit qu'aquesta rubrica èra la vòsta. Mes entà escribe'ns que'vs calèva la nostra adreça ! Que'vs pregam de'ns desencusar tò aqueste oblit e que'vs demandam de'ns plan voler mandar totas las informacions qui concerneishen las vòstas escòlas o l'actualitat occitana en generau, tau còp qui vien. Que'vs remerciam entà la vòsta participacion. (suspausada !) e que'vs disem a lèu.

Adreça :

APRENE, Còla de A1
BP 2530
34555 Besiers cedex

Que podetz consultar lo nostre jornau sun WEB :

Adreça internet : www.aprene.org

Cultura : la candeliera

A passat temps leis enfants jogavan ai jòcs de bastons (batòli, cabra, candeliera, baston ...). Èran de jòcs d'exterior amb de grandeis equipas de jogaires e i aviá totjorn una dicha per designar un garda e balhar lo ponch de partença dau jòc.

Tòca :

- Faire tombar lo cai (pèça de bosc) de son supòrt.
- Tornar prene son palet sensa se far tocar per lo garda.

Disposicions materialas

- una forca plantada dins la terra (candeliera) amb lo cai pausat en equilibri dessús.
- projectils dei lançaires (un palet cadun)
- lo projectil dau garda (berret rotlat en pelòta ò una bala)

Nombre de jogaires

- grops de cinc ò sièis enfants

Descripcion

- Se designa lo garda a l'azard amb la dicha e se deu metre a quaquei pas de la candeliera.
- Lei lançaires mandan son palet per faire tombar lo cai de la candeliera.

Se capitan de lo faire tombar :

- devon prene son palet
- lo garda torna metre lo cai sus la candeliera e deu assajar de tocar un dei lançaires amb sa bala ò son berret.
- lo qu'es tocat deven lo garda e l'autre un lançaire.

Se degun a fach tombar lo cai :

doas possibilitats

- siá lo lançaire chausís d'esperar a costat de son palet (lo palet au sòu es una sosta) e i demòra fins qu'un autre jogaire faga tombar lo cai. Un còp lo cai tombat, lo lançaire pòt tornar a sa plaça per jogar.
- siá lo lançaire assaja de cercar son palet en prenent la risca de se faire tocar per lo garda (a plus lo drech de pausar son palet).

Virallhad

Nº 3
Noveme de 2002

SOMARI : P1. Editorial - LO LUÒC : Ventor - P2. LENGA : lo Sorab - P3. PEDAGOGIA Institucionau : ua intervista de Renat Laffitte - CULTURA : Lo fargaire de diable P4. AVETZ LA PARAULA : entrevista de P. Rey - JOC : mots crosats.

EDITORIAL

*L*os reaccionaris que ne parlan dins la premsa nacionala, serián sonque un epifenomèn parisenc, o un fenomèn mai global que tocariá los caps "pensaires" d'Occitània entre autres?

Que son vengudas las idèas que nasqueron sul causse del Larzac e los que las defendèron?

L'anticentralisme parisenc, dirigit a l'origina contra l'omnipoténcia de París, sembla de se virar contra de "capitalas" occitanas, que per d'unies seriá las "idras" novèlas que menaçarián lor identitat "locala". Aqueste esperit de cloquièr pòt pas far mai que de pèdre una tòca occitana comuna.

Las batèstas pels dreches de las femnas de las annadas setanta ressonèron d'un biais particular sus las tèrras que vegèron nàisser la Fin'amor. Mas quina plaça lor daissèron los que se pretendèron los rèirefels dels trobadors. Quitament se son presentas sul terren dins d'associacions e de movements coma Calandreta, lor representacion dins las esfèras mai nautas de decision se fan esperar. Lo drech a la paraula l'an conquerit cap a d'òmes que s'inscrivíen mai dins una cultura rurala ont la femna servís e se cala que dins la tradicion trobadorenca del respièch de la Dòna.

Sul causse, solidaris de totes las batèstas de las minoritats, los occitans, en butar dins lo meteis sens que d'autres, se sentissián fòrts per far tombar la paret del mesprètz. Uèi, qual se preten pas lo darrièr dels "dinos'òcs"? Mentretant, d'autres se baton contra l'uniformizacion de la vida e per la diversitat culturala.

Lo mond contunha de virar, a besonh d'idèas novèlas. L'istòria es pas acabada e s'Occitània i vòl téner una plaça, cal pas far cas del cloquierisme, del masclisme e del masoquisme dels neoreaccionaris occitans.

VENTOR

Florença, que sabes perqué Ventor s'apela aital ?

Cresi, Frederic, que se sòna coma aquò a causa dau vent que bofa totjorn au som. Mai es subrenommat tanben lo Gigant de Provença.

A quina cadena montanhosa aperten ?

Ventor fai partida dei Prealps dau sud mai qu'èra format per lo fronsiment pirenenc. Co que fai qu'es dins l'axe dei Pirenèus.

Dins quin departament se situa ?

Mai de segur qu'es en Vauclusa, alora !

Me pòdes dire precisament son altitud ?

Lo rocas es de 1909 m mai dempuèi la construccion de l'observatori de meteorologia (la granda torre roja e blanca que vesèm au som) a la començança dau sègle vinten, son altitud es pas luenh de 2000 m ! Aquò còmpta.

Cossí es la vegetacion que lo cobris ?

Ventor (amb l'observatori) es classat per sa biosfera. Verai que creisson sus aquesta montanha tant de plantas dei mai extrèmas de la Mediterrània coma de plantas polars de l'Artica. Sa vegetacion foguèt fòrça estudiada per l'entomologista J-E Fabre que i montava mai de vint-e-cinc còps a pè. Vaquí un extrach de sa descripcion de la vegetacion : « Enbàs, avètz recoltadas lei flors escarlatas dau miugranier, amic dau cèu african ; amondaut recoltaretz un picòt pavòt pelós que desplega sa larga coròlla jauna dins lei solituds glacialas de Groenlàndia e dau Cap Nòrd. » Au som i a ges de vegetacion : es puslèu un molon de calhaus.

Que t'agrada a Ventor ?

I vau sovent (mei grangs an una mèira ailà) per lei vacanças, i ai fòrça sovenirs. Me fai de ben d'anar a la montanha, e mai s'es ren qu'a una ora de rota de mon vilatge.

(seguida pagina 2)

Sès pas amondaut tota l'annada. De que fas quand i montas e quora i vas ?
I vau subretot l'ivèrn per faire d'esquí (òc, i a una pichòta estacion !) mai aquelei darriereis annadas i a pas gaire de neu...senon se podèm passejar dins lei bòscs.

Mas diga-me, es pas amont que i a un monument a la memòria d'un ciclista ?
Òc, as rason, n'i a mai d'un, lo mai conegut es lo de Tom Simpson, un anglés, que tombèt a un quilomètre e mieg dau som dins leis annadas cincanta. Lo primier Torn de França a Ventor data de 1954. Ventor es una espròva dificila per lei ciclistas que i a una desnivelacion de 1700 m en 21 km !

De que me pòs dire sus Ventor e la literatura ?
Sabi que Petrarca, Mistral e Aubanèu i son montats e que çò que leis an sospréss es la vista grandiosa qu'avèm dau som : vesèm la mar, leis Aups ... Vaquí, espèri que vos ai balhat l'enveja de i anar !

LENGAS : lo Sorab

Lo sorab es parlat en Lusàcia, província istorica partejada uei entre los "länder" de Saxònia e de Brandeborg (RFA). Installats dins quela region dempuéi lo segle VIesme, los sorabs an l'estatut officiau de minoritat dempuéi nonmàs 1948 ; quel estatut fuguet balhat per la RDA, mas lo torneren certificar entre 1990 e 1993 per la RFA jos una forma novela. I a a pauc pres 60.000 locutors abituaus, mas 80.000 personas se consideran coma sorabas ; tots parlan l'alemand tot parier. Lo sorab es ensenhat dempuéi l'enfança dusca a la facultat, emb l'estatut de prumiera o segonda lenga. La lenga : quo es una lenga eslava occidental situada entre la lenga

checa e la polonesa. Usa l'alfabet latin assurtit de signes diacritics. A mai d'un trach comun emb totas las autres lengas eslavas, subretot dins la flexion, la conjugason, la numeracion, la derivacion e la composicion verbala e nominala, e tanben un fons de racinas comunas. Estona tanben per una particularitat : a conservat mai d'un trach arcaïc.

L'influéncia istorica de l'alemand es tanben sensibla dins l'accentuacion, la sintaxi e lo lexic. Fau pas obludar qu'existissen doas lengas sorabas : lo naut-sorab, majoritari e parlat dins lo sud, en Nauta Lusàcia; e lo bas-sorab, parlat dins lo nòrd.

La lenga soraba s'ensenha a l'INALCO (Institut nacionau de las lengas e civilizacions orientalas) dempuéi 1984. L'estudi d'una lenga arcaïca que serv de referéncia en linguistica eslava e la d'un pòble qu'a resistit a mila annadas de germanizacion per venir prener sa plaça demest las autres minoritats reconegudas uei en Euròpa, la descuberta d'una cultura dobla que l'massa lo monde eslau e lo monde germanic, e tanben una literatura bilingua viva e productiva... tot quò representa daus atots de la lenga soraba per los estudiants de l'INALCO.

PEDAGOGIA

Dins l'encastre de la nòstra formacion de professors de las escoles, l'establiment Aprène nos prepausa una sesilha sonada : la Pedagogia Institucionala. Qu'es sa significacion, sa tòca ? Mercé a l'entrevista de Renat Laffitte, serem mai assabentats sus aquela pedagogia qu'es a s'espandir. Ça que la, per un problema de plaça vos poirem pas balhar l'integralitat de l'entrevista.

Auretz l'oportunitat, cars legeires, de consultar la seguida de l'entrevista sul nòstre sit web.

Miralhada : Cò qu'ei la pedagogia institucionau ?

R.Laffitte : Que començarèi, quasi, per un paradox : la pedagogia institucionau n'existeish pas. Qu'ei a díser que n'ei pas quauquarren qui's posca apitar deu dia a l'endoman d'ua faiçon racionau. La pedagogia institucionau qu'ei apitar un cèrt dispositiu complexe dab tecnicas e institucions dens ua classa (qu'ei valeder entà autes grops) entà qu'a un cèrt moment, en tot apréner a léger, escriver e comptar, los eslhèves e parlen e se parlen entre eths d'un aute biais. Que las personas e poscan arribar a har o a díser cèrtas causas qui constitueishen tà eras un pas endavant de cap tà la lor singularitat, la lor especificitat, e tanben ua avançada de cap tà l'autre. Qu'ei a aqueste moment que la P.I. existeish, non pas abans.

Evidentament, personas qui s'encontran, que produseishen tanben fretadís, conflictes. Lo dispositiu qu'ei donc aquí tanben entà que, enlòc de'us huéger, de trobar excusas, de racionalizar coma ac disen los psicològs, que'us tractam. Que'n parlam mes pas de quina faiçon qui sia. Que passem deu viscut brut a l'intellectualizacion, peu simbolic, lo lengatge, e segon processus precis, mercés a çò qui s'apera las "institucions". Que'n parlam d'un cèrt biais entà qu'après ne sia pas mei com abans.

Qu'ei totun ua concepcion de la classa, de l'escola, qui n'excludeish pas, au contra, los aprenedissatges. Qu'ei a díser que ne ns'interessam pas unicament a l'aspècte psicologic o relacionau de las causas. Qu'èm aquí mei que tot entà que los mainats aprenegan a léger, a escriver, a comptar. Qu'èm d'acordi. Simplament, que s'i hèm entà que l'eslhève ne deishe

pas lo mainat, qui ei, tanben, a la pòrta de la classa. Ensajar qu'aprengan a léger, a escriver, a comptar shens que'n vadian forçadament pècs ; qu'ei a díser que praven. Qu'aprengan pr'amor que pravan, pr'amor quan pravam n'aprenem pas forçadament. Quan la recipròca ei luenh d'estar vertadèra : que i a hèra d'assabentats qui demoran petits dens lo lor cap, quitament quan an hèra de poder.

M. : Alavetz, aquí qu'intervienetz dens la formacion deus calandrins. En qué consisteish aquesta intervencion ?

R.L. : Felip Hammel, lo director d'Aprène com Patrici Baccou qui tribalha dab eth, ne disen pas que l'establiment e forma a la P.I. Que disen que la formacion balhada per Aprène, "que hè cas de la P.I.". Qu'ei entà açò que ns'an convidats, Bregida Vicario e jo. La nostra intervencion, limitada, dens l'establiment de formacion, n'ei pas aquí entà véner la nostra salada mes entà ensajar de har enténer justament çò qui ne podem pas har passar peus libes o peus expausats. Contar istorias de mainats, ensajar de har sentir çò que i a devath la P.I. de mutant, de contradictòri, de viu. Har enténer ua musica qui permètia de situar la P.I. non pas coma un metòde mes com un ensemble d'utis qui respónian a questions qui's pausan ineluctablement a tota persona qui hè òbra d'educacion e d'aprenedissatge.

Donc la P.I. que nse'n trufam bensè. Çò d'important qu'ei de pausar los problemes d'un cèrt biais, e de cercar responsas aquí on avem escadenças de'n trobar.

CULTURA

Hieronymus Van Aken-Jheronimus Bosch.

Pseudonim: Jérôme Bosch.

LO FARGAIRE DE DIABLES

Una imaginacion liura e descadenada

Es nascut a s'Hertogenbosch a l'entorn de 1450/1460 e moriguèt en 1516. L'art de Bosch se caracteriza per un dessenh agut e una tecnica picturala basada sus l'aplicacion de jaças primas d'una puretat transparenta.

Existís pas cap de pintre tant estranh, tan marginal. Bosch cerquèt son camin tan mai sul ponch de vista de la tecnica que sul ponch de la causida dels tèmas de sas òbras. Los tres tèmas principals son la vida de Jèsus, dels sants e lo jutjament darrièr. La riquesa inagotable de sas descripcions de l'Infèrn, de las temptacions de sant Antòni e sas satiras de la folia dels umans, va iniciar un movement fons. L'imaginacion de J. Bosch s'alimentèt dels libres, dels dessenhs populars e del contèxt social. Se liberèt dels empaches de las tradicions, mas cal dire que foguèt influenciat per la Confraria de Nòstra Dòna ».

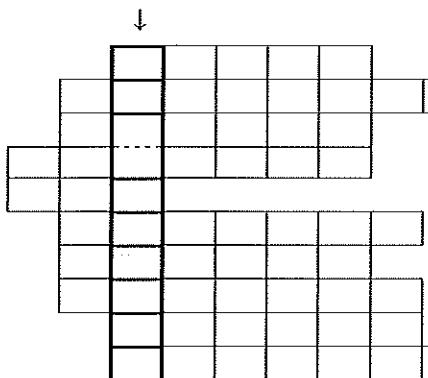

Aquela organizacion fasiá de pregàrias, d'òbras caritativas, mas tanben de fèstas amb de cortegis, d'espectacles religioses. Las pinturas de Bosch presentan un mond fantastic e de còps que i a baug. L'imaginacion de Bosch se'n va quèrre dins la font de l'imaginari de l'edat mejana de tradicions de l'art popular e mai pr'aquò flamenc. Aviá pas paur de çò qu'èra òrra, de çò grotesc e encara mens de çò morbid.

Bosch es un pintre visionari, pessimista mas lucid e penetrant. La clau d'aquel mond demòra de descobrir. Sas òbras mai coneigudas son: *Lo jardin de las delicias*, *Lo carriòt de sen*, *Le retaule dels ermitans*, *La temptation de sant Antòni*, *Lo pòrtament de crotz...*

LO JÒC

Occitan nobelizable

- ← Son mestièr
- ← Jòc que reviscolèt
- ← Plantas de Midàs
- ← Verd es lo sieu
- ← Son institut
- ← Plaça de l'uòlh dau cat
- ← Es de nèu
- ← Institucion que ne fondèt la seccion occitana
- ← Per el, èra de Dieu.
- Luòc d'origina

AVETZ LA PARAULA

Patrice Rey es naissut en Velai, e lai passèt son enfança. Viu ara vas Sant Estève (42). Es un plastician que fai regularament de mòstras de sas òbras. Lo Conselh Generau de Léger Naut aculhís una exposicion de sèt scènas nòvas delh 2 elh 20 de decembre que venon. Parlan de l'istòria e de la societat velavas, amai delh passatge daus sabers.

Lo vernissatge se fará lo diluns lo 2 de ser, amb un accompanhament musical d'Emmanuelle Arnoux (acordeon diatonic) e Serge Bernard (chabreta).

La Miralhada : Sabe qu'as una relacion privilegiada amb l'occitan : quina es ?

Patrici Rey : Quò's una istòria personala e secreta. Es que quand ère petiòt, ma granda me veniá quèrre vas l'escola, a mejorn mais lo sera, e me parlava tot lo temps occitan. De fat d'aquò, ieu cresíá qu'aquo èra la lenga daus vèlhs, e l'escotava de totes mas aurelhas, per que faguèsse pas mai besonh de l'aprene quand seriá mai vèlh.

Quò's d'aquò que me venguèt, a cha pauc, mon interès per la vida rurala e locala. Aquela relacion particulara amb la lenga occitana se sentís dinc mon travalh, de segur. Cò interessant per ieu es d'èsser de partida d'una societat que clarifica las indentitats e las culturas, sens ne'n faire un cas unic. Vòle dire que podèm aitanben èsser esmoguts quora d'autres mòstran lor estachament per lor region. Es un sentiment universau. Per exemple, la scèna de la guèrra de 14, que mòstra un soudard delh 86ème R.I. delh Puèi que joa de chabreta amb un soudard american que joa de banjo. Es aquel paradòxe de l'universalitat delh sentiment d'identitat que m'agrada de mostrar. Me sembla qu'aquò's cò que baila l'esmoguda.

L.M. : Quina es la plaça de l'occitan dinc ta vida ara ?

P.R. : Lo parle pas mai dempuèi que ma granda moriguèt (sa femna li crida que lo parla encara amb son oncle). Quò me manca. L'occitan ten pas la plaça que m'agradariá que tenguèsse. Pòde sègre un solaç, mas sòrt pas mai.

Me menèt amai d'èsser sòci de l'I.E.O. de Léger Naut, que ne'n fuguère lo conselhièr artistic. Aviá pro d'envejas d'aquel temps, mas ren bruelhèt pas.

Ara l'occitan demòra a l'endedinc de ieu, coma embarrat, mas tòrna sortir dinc mon travalh. D'en promièr, los titols son lo mai delh temps en occitan : es aquò que se vei lo mai lèu. I a amai que la lenga occitana, aquela lenga estranya que me parlava ma granda, que me faguèt encharminar vas los arts e la cultura locaus.

L.M. : Per tu, parlar occitan es quicòm mai, quicòm de mai ?

Me pense pas qu'aquò siaja quicòm mai, mas quicòm de mai, de segur. Es una chança de mai. De tota faïçon, s'es pas jamai vist de monde ont es que lor eiretatge culturau los empeitava per prene de chamins nòus.

L.M. : Te sembla importanta, la plaça que l'occitan deuriá gardar dinc las annadas que venon ? Per de qué ?

P.R. : Òc ben, de segur. Per ieu, vai de se : es puslèu una plaça naturala qu'una plaça importanta. Es coma la cosina e la musica que fasèm, me sembla pas important, me sembla naturau. Los enfants qu'aurai, m'agradariá que parlèsson occitan...

Mòstra vas lo Conselh Generau de Léger Naut (ancian Espitau Generau, lo Puèi de Velai), delh 2 elh 20 de decembre de 2002, totes los jorns (a despart daus dissabtes e diumenges) de las 8 oras delh matin dusca a las 6 oras delh ser.

Se volètz prene la paraula vosautres amai, avètz mas de nos escriure : APRENE, Còla de A1, BP 2530, Maison de la vida associativa, 34555 Besiers cedex.

Establiment d'Ensenhament Superior APRENE
Còla dels calandrins A1 : Sandre Arnaud,
Emilia Claverie, Anna Devath,
Cardia Jammes, Florença Josseline,
Joan Felip Joulia, Miriam Montelha,
Sílvia Molimard, Maria Astrid Prat,
Joan Rios, Frederic Taillerfer,
Domenja Valdès.
Director de publicació : Felip Hommel

Miralhado

Nº 4
Genèr de 2003

**SOMARI : P1. - LO LUÒC : Lo castèl de Magrin - P2. LENGA : La lenga romaní -
CULTURA : Adui siatz Jan Claudi - P3. PEDAGOGIA : La dislecsia - TALHIER
D'ESCRITURA : Una letra a Don Juan - P4. JÒC : Devinalhas.**

EDITORIAL

En començant l'annada 2003 se pòt pas desmembrar que la que ven de s'acabar foguèt pas terribla per l'occitan, sustot lo darríer mes ont patiguèt doas atacas grandas. Primièira ataca : la decision, pel Consell d'Estat, de rendre las escòlas bilinguas non conformas a la constitucion aprèp los planhs d'organizacions sindicalas e de parents opausats a l'ensenhamant de las lengas regionalas. Aquò mena a una marrida situacion (pels enfants, pels regents), es tanben una reculada gròssa de l'Estat francés sus la question de las lengas minorizadas. Pichòta parentèsi, i a quelques tempses a Sant Lis (al ras de Tolosa ont existís una escòla bilingua) de gents dintreron de nuèch dins l'escòla e panèron sonque dins la classa d'occitan. Se pòt pas acusar degun mas nos podèm pausar la question se seriá pas una accion d'unes movements coneguts per la lor ostilitat: se foguèsse aital se poiriá pas parlar "d'attemptat" ?

Una segonda marrida novèla tombèt al mes de decembre: lo C.S.A rendèt una decision qu'arrefusava de balhar una freqüéncia a Ràdio Lengadòc.

Aqueles esperavan desempuèi meses e meses e se tròban lesits al profièch de ràdios nacionalas qu'emetián ja dins la region.

Aquò's grèu perque i a un besonh grand e una demanda fòrta de mèdias en lenga nòstra e aital lo C.S.A nos a portat un brave patac; es lo segond còp qu'arriba, ja una ràdio de Carcassés coneguèt la meteissa situacion.

Es pas una suspresa quand sabèm que lo president del C.S.A es lo Domenge Baudis, ancian cònsol màger de Tolosa conegut per son inaccion en favor de la cultura durant sos mandats dins la capitala occitana.

Aquò menèt a una protèsta a Montpelhièr lo dimèrces 18 de decembre de 2002 amb un centenat d'occitans que crideron lor reprobacion, esperam que portarà frucha.

De tot biais i a de gents que se baton per far avanzar l'occitan. Felip Hammel e tres calandrins, lo dimars 17 de decembre, encontreron lo MED'OC de Montpelhièr per parlar de Calandreta e de la formacion al centre Aprène.

Son de joves plan motivats, interessants que se bolegan fòrça per far conéisser e defendre la lenga e la cultura occitana sul campus universitari.

Aquò foguèt una encontrada plan agradiva e que torna baixar de vam en vesent de joves aital.

Sus aquò desiram una bona annada plan granada a totes, en esperant una annada 2003 melhora, en sabent que caldrà contunhar d'estre present per defendre la nòstra lenga.

LO CASTÈL DE MAGRIN :

Adui Maria-Astrid. De quau lòc e'ns perpausas de parlar ?

Ai força enveja de te parlar del castèl de Magrin que se tròba en Tarn, prèp de la vila de Puèglaurenç.

Qu'assosta un musèu sul pastèl amb una caracteristica : un secador de pastèl e tanben, lo sol molin de pastèl en França.

E lo musèu, de quan data ?

Lo musèu existís dempuèi lo començament de las annadas ochanta.

Perqué i a un musèu de pastèl acerà ? Pr'amor qu'era ua cultura d'aqueste parçan ?

Oc, lo pastèl foguèt la granda riquesa de la region (de Tarn, d'Aude, de Nauta Garona) pendent la Renaissença. Es una cultura que foguèt fòrça importanta e que fa qu'aquel país se sona lo País de Cocanha.

Perqué Cocanha ?

Se ditz país de Cocanha pr'amor que la Cocanha ven de la còca de pastèl. Es una fasa de fabricacion del pastèl, mai o mens esferica, de la talha d'una poma, facha amb de popas del pastèl. Aprèp aquò va dins lo secador e s'espota. Puèi vien de podra que se soan l'agranat.

(Seguida pagina 2)

LA DISLEXIA DELH DESVELOPAMENT.

La dislexia que pòt concernir los enfants es una dislexia dita "delh desvelopament". Las quauquas enquistas permetrián de pensar que tocha 5 delh cent d'una classa d'atge.

L'APRENDISSATGE DE LA LECTURA E L'ACTE DE LEGIR EN GENERAU

Ne'n vai de la lectura delh tèxte escrit coma de la lectura d'una particion de musica : vendriá pas a dengús l'idèa de dire qu'aquel que pòt pas legir la particion a de dificultats per comprene la musica. Parièr, un enfant pòt mas comprene los tèxtes s'a, d'en primièr, pres los automatismes que permeton d'identificar los mots escrits.

Vas un adulte que sap legir - que sonam mestre legeire - nos podèm avisar delh biais automatic de l'identificacion daus mots escrits, gràcias a l'efèit dit "Stroop" : s'agís de l'interferència entre lo sens d'un mot e sa forma. Es mai estonant de pensar que lo mestre legeire ausíns dinc sa tèsta la forma sonòra delh mot, quitament se o pronòncia pas, e quau que siá lo sistèma d'escritura que legís (fonocentral, sillabic, alfabetic o logografic). Dinc un sistèma d'escritura alfabetic, l'identificacion daus mots se pòt faire siá d'un biais globau, siá d'un biais analitic.

BIAIS GLOBAU E BIAIS ANALITIC.

Lo biais globau permet de reconéisser los mots mai freqüents. Lo biais analitic es sonat descodatge ; es utilizat per los enfants quand començan d'aprene de legir. Lian las unitats fondamentalas de l'escrit (los grafèmas) amb las unitats de l'orau (los fonèmas) que corespondon. En aquò faire, pòdon d'aise legir los mots qu'an una correspondéncia regulara entre grafèmas e fonèmas. Pasmens, s'agoran pro : lor sufis d'encontrar de mots irregulars, coma "sept" (en francés) que legisson sovent coma "septembre".

D'en mai, chau pensar qu'aquel biais pòt lèu pèdre de sa comoditat : quò depend de la transparéncia entre còde escrit e còde orau, e de lengas an de sistèmas d'escritura mai transparents. Lo mai l'escritura sèc l'orau de pròche, lo mai vai lèu e d'aise d'aprene de legir per los enfants.

D'estudis longitudinaus mòstran que lo descodatge es la condicion sine qua non de l'aprendissatge de la lectura. Aquelos que fuguèron de bons "descodaires" progrèssan lo mai, amai per legir de mots irregulars.

Es aquí una partida resumida d'un article de L. Spenger-Charolles pareissut dinc la revista "Sciences Humaines" de girvièr de 2003. Se poiriá que vos prepausèsssem un resumit de la seguida d'aquel article dinc lo número de "Miralhada" que ven (quo's que nos semblèt pro interessat).

TALHIER D'ESCRITURA :

La consigna èra d'escriure una letra destinada a Don Juan.

Laboratori Viagra

a

Dòn Joan.

Sénher,

Coma o devètz saupre, nòstre laboratori es especializat dins la fabricacion d'un produch que visa a corregir los efièches qu'una feblesa passadissa o lo vielhum pòdon produsir sus la vigor d'un òme.

Cercam, dins l'encastre de nòstra novèla campanha de publicitat, una personalitat sinonim de virilitat e de seduccion que pòsca balhar un imatge dinamic e destibat de nòstre produch.

Que ne pensatz ?

Acceptatz la proposicion ?

Bastarà per vos d'acceptar de declarar qu'abans vòstras prestacions, prenètz dos comprimits de nòstra potinga.

Quin lo pastèth ci arribat a aqueste país de Cocanha ?

Ja lo pastèl es una planta que los ômes coneissons dempuèi l'Antiquitat mas es vertat que foguèt fòrça cultivada pendent l'Edat Mejana en Èuropa. Fin finala a la fin de l'Edat Mejana e al començament de la Renaissença, Lauragués e Albigés comenceron de lo cultivar perque i aviá totas las condicions climáticas per lo cultivar plan.

Concretament a qué serveish lo pastèth ?

Es una planta tintoriala que servís a far de tencha de color blava per lo teissut.

Lo musèu e torna sus l'istòria d'aqueste pastèth dens lo vòste parçan ?

Òc, te pòdi parlar un pauc d'aquela istòria. A Partir del sègle XIV la cultura del pastèl coneguèt un desenvolupament empr'aquí d'Albi. Lo succès foguèt tal que lo pastèl s'espandiguèt d'Albigés a Lauragués. Aquel país va venir lo granièr del pastèl d'Èuropa. Al sègle XV, la vila d'Albi domina lo comèrci del pastèl. Mas la situacion muda e Tolosa va prene en carga son negòci. Alara los sègles XV e XVI fogueron los sègles d'aur del pastèl. Fin finala lo pastèl comenza a Albi puèi se va espandir dins un triangle que va d'Albi a Carcassona fins a Tolosa. I a fòrça familhas que van viure d'aquel pastèl e de fortunas se bastiguèron. Çò qu'explica los ostals particulars a Tolosa d'aquella època e çò que fa que Tolosa coneguèt una granda renaissença arquitecturala. Dins aquel parçan tot un fum de mestiers se son fargats a l'entorn de la cultura del pastèl.

Alavetz lo castèth de Magrin ci un castèth d'ua familha atau ?

Es un castèl que s'inseriu dins aquela istòria. Qualqu'un qu'a volgut far tornar viure aquela istòria. Cal saupre qu'a la fin del sègle XIX i aviá pas mai de cultura del pastèl. Dempuèi vint ans i a una voluntat de tornar far viure lo pastèl dins aquel castèl, dins de tèsis e i a de personas que ne tornan cultivar un pauc. Ça que la l'istòria contunha.

Perqué s'estanquè au sègle XIXau ?

Es lo resultat de la concurredéncia de l'indigo. Es una planta, que coma son nom o indica, ven d'Índia. Amb las grandas descobèrtas los espanhòls arribèron d'aclimatar plan l'indigo en America Centrala. L'indigo aviá una mena de fabricacion mens pesuga e mens cara que lo pastèl. Donc tre lo sègle XVII foguèt la granda batalha entre pastèl e indigo e fin finala es l'indigo que ganhèt.

E l'occitan dens tot açò ?

Lo mot pastèl qu'es demorat es lo mot occitan. Dins lo nòrd de França i aviá d'autres mots per dire pastèl.

LENGAS : LA LENGA ROMANI

Lo romaní, lenga dels tzingarins, es una lenga indoiraniana plan pròcha de las lengas parladas uèi en Índia del Nòrd, que son lexic de basa es de sanscrit, d'indi e de pèrsa.

Los rèires dels tzingarins que vivián dins los Panjab, Cashmir, Paquistan e Rajastan actuals, fugiguèron per una rason desconeguda a l'entorn del sègle XI e s'encaminèron cap a l'Orient Mejan e Èuropa. Los biaisses de los sonar son nombroses sus nòstre continent.

Tzingarin designa los qu'arriban d'Èuropa de l'Èst e ven de que fogueron assimilats a una sècta -los Atsingani- que vagava per Grècia al sègle XI.

Gitanos ven d'egipcians que se presentèron coma tales. Aital los sonam en Occitània, Espanha e Portugal. Manosh: en romaní vol dire 'òme' e designa los ròms d'Alemanha. Sinti significa abitant de Sindh (país de Paquistan). Es lo nom dels que vivon dins lo nòrd de França.

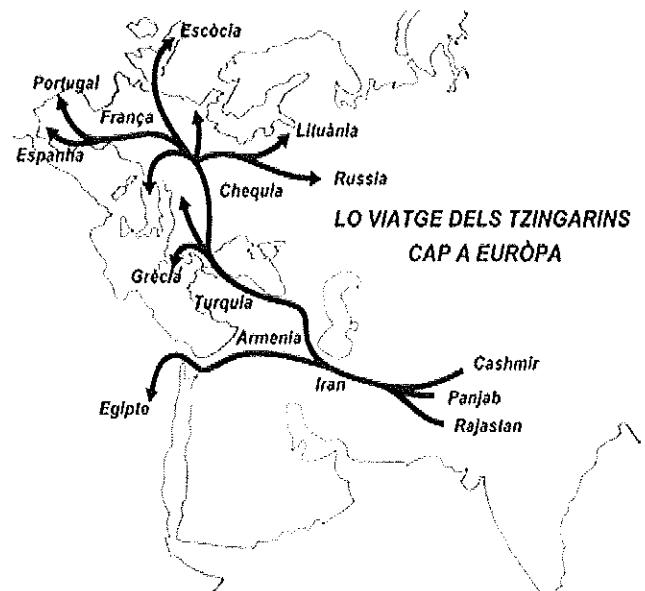
En despièch de sa dispersion dins lo Mond, la lenga romaní a preservadas sas caracteristicas morfològicas e fonologicas.

Los noms de nombres d'1 a 10 son gaireben los de l'indi e tanben de mots coma mas (carn), dudh (lach) o rat (nuèch).

Podèm tanben reconéisser de radicals de verbs que se trapan dins la màger part de las lengas indoeuropeas: pi per beure, mor per morir o band per estacar.

Dins cada país que traverseron, los tzingarins completèron lor vocabulari de basa amb lo de la lenga dominanta, lo grèc lor bahlèt drom (camin), l'eslav zelano (verd) e dosta (pro) e lo turc lang (garrell).

Los tzigarins vivon dins gaireben totes los continents. Segon un recensament seriós dels ans 90, serian a l'entorn de 8 milions en Èuropa e mai de 15 dins lo Mond, que 40 % d'eles parlarián la lenga romaní.

Cultura : **ADIEU-SIATZ JOAN CLAUDI !**

A quilhs que li disián: "Ieu comprene lo patés mas lo parle pas...", lo tipe respondiá: "Ieu lo parle mas lo comprene pas".

Lo Joan Claudi Pouyadou travalhava au CPLO (Comitat Peiregòrd de la Lenga Occitana). Trauchava lo departament per far chantar sas escòlas en lenga nòstra: i a pas mestier de ne parlar, los faliá nonmàs veire chantar per eu pendent sa malàudia... lo còr tustava au ritme dau dinamisme de queu tipe.

Son umor, sa simplicitat pura, son gentum naturau e sens flacard, sa lucha suava e pacienta mai ferma e contunhala per que la cultura d'Occitània, la lenga e la musica mairala de Peiregòrd sián totjorn presentas, avián fach dau tipe un actor e un animator quotidian au servici dau movement occitan.

Los acòrds de son acordeon d'a clapetons emb lo quau collectava e interpretava totes las viradas de la memòria peiregòrda e de la cultura d'Occitània demorarán coma una grana essenciala que frotjará emb l'ajuda e l'esperança que pòrtan tots los que contribuissen a mantener, a surtir de l'obludança e dau genocidi, e a tornar far nàisser nòstra lenga e nòstra cultura totjorn en dangier.

LO JÒC

Jòc 1 : Un mèstre

Soi nascut lo 24 de novembre de 1864 a Albi e soi mort a 37 ans.

Soi un descendant de personatges plan famosas en Occitània.

Los parents avian d'immenses tenements dins lo Roèrgue, dins l'Albigès mas encara dins lo Lengadoc.

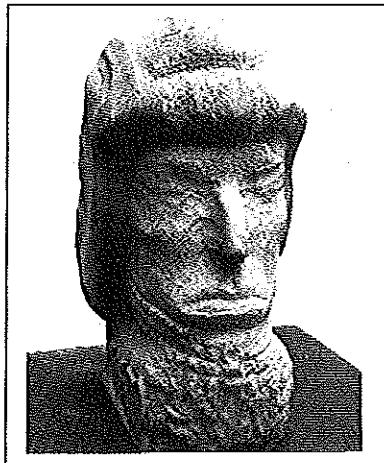
Aguèri dos accidents lo primièr en mai 1878 e lo segund en agost 1879. Cambièron tot.

Mon primièr mèstre se sonava Princeteau, lo segond Léon Bonnat e lo darrièr Fernand Cormon.

Coneguèri la gloria a 27 ans.

Suzanne Valadon (d'en primièr modèl puèi pintre es la maire d'Utrillo) foguèt una femna plan importanta per ieu.

As trapat qual soi?

Simon de Monfòrt

Jòc 3 : Entre lei pintres çai-sota, lei quaus son occitans?

Bacon
Degas
Chardin
Bazille

Cesana
Renoir
Léger

Jòc 4 : Entre aquelei cantaires o musicians, quins son occitans?

Nougaro
Cabré
Brassens
Michèle Torr

Renaud
Piaf
Jenifer

Establiment d'Ensenhament Superior APRENE
Còla dels calandrins A1 : Sandre Arnaud,
Emilia Claverie, Anna Devath,
Caròla Jammes, Florença Josselme,
Joan Felip Joulia, Miriam Monthelie,
Silvia Molinard, Maria Astrid Prot,
Joan Ríos, Frederic Taillafer,
Domenja Valdés.

Director de publicacion : Felip Hammel
aprene@aprene.org
<http://www.aprene.org>

Jòc 2 : La liure expression d'un engenh que se pot pas classar

Soi nascut al mès de jull de 1888 dins lo vilatge d'Olmet a costat de Lodèva.

Mon paire èra un ome de la fèrra.

A Sant Maurica de Navacela, dins l'ostal dels grands, ausiguèri de contas de lops, de fadas, de tubas e mascas.

Devenguerà un gigant barbut de 1m 90.

Foguèri descobert per un professor de dessenh e gravaïre estimable: Max Théron.

Pensabi que seriai pintre mas...

Dintreri un temps dins lo talhièr de Rodin mas ne foguèri pas jamai son disciple.

Geteri los mèstres e las institucions. Avia la voluntat d'independencia e de l'affirmacion de ieu.

En 1923 sollicitèri un agreement per ésser architecte pels monuments istorics.

Faguèri un fum de monuments pels morts dins la region del Lengadoc, una chaininèa monumentala, un ome preistoric, "le christ aux outrages"...

Faguèri l'ilustracion de "Trencavel et le drame Albigois" de Joan Giroux

Qual soi?

*Responses 1 : Oc, soi lo mèstre de l'afiche. Lo "naboi".
Responses 2 : Paul Dardé (1888-1963)
de Tolosa, escaپion: polític, filòsof, escultor, dessins et peintures"
"Paul Dardé, sculptures, dessins et peintures"
Responses 3 : Cesama (Ais)-Renouir (Lembigues).
Responses 4 : Nougaro (Tolosa)-Cabré (Assisgòri)-Brassens (Seta)-Miquela Torr (Jondrària)-Jenifer (Nigà)*

Bonà annáda

plan granada !

Miralhade

Nº 5
Fevrièr de 2003

SOMARI : P1. - LO LUOC : Viaur - P2. LENGA : l'inuktitut - CULTURA : Ives Roqueta farem la festa ! - P3. PEDAGOGIA : Ovide Decroly - P4. TALHIÈR D'ESCRITURA : las colors. Jòc : devinalhas e questions.

EDITORIAU

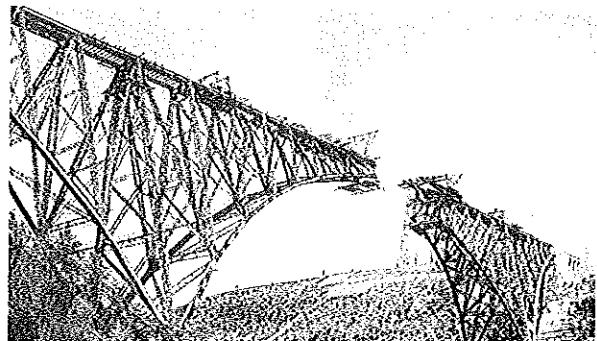
Laidonc lo conselh d'estat confirma l'illegalitat de l'ensenhamant a paritat orària e en immersion dins lo servici public. L'afar sembla se farjar au niveu legislatiu, per far obliduar tots los beneficis que pòrta l'ensenhamant en immersion. Quò es scientificament reconegut : los mainatges francofòns bilingües en francés e dins una lenga dicha regionala son los qu'aprenen lo mai rapidament e emb lo mai de motivacion las lengas estrangieras. Un enfant devengut bilingue precòç per immersion beneficia d'una estimulacion intellectuala plan superiora a la d'un monolingue. Queubiais de se sarrar darrier l'illegalitat nos pòrta dins un estat de clandestinitat, condemnats a parlar nòstra lenga nonmès en privat. Quò es segur, nos fau una lei ; mas nos fau subretot parlar e far conéisser lo metòde immersiu per nos surtir de quel imatge de clandestins de la nòstra lenga, imatge ont nos bota l'estat francés.

E donc lo temps es au negre quitament si neva sus Occitània. Lo blanc de la neu contrasta emb lo negre dau petròli. Sus las còstas gasconas la marea es negra. A Calandreta ne parlam. Entau un meil arribet a la Calandreta de La Tèsta de Bug (dins las Lanas de Girona) : los calandrons de Pau vòlent comprender lo fenomen de la marea negra. De las informacions, n'agueren. A La Tèsta los mainatges avián mestier de dire çò que vesen chasque jorn chas ilhs: las galetes negras sus las plajas, los benevòls en combinason, los bateus que tòrnau emb daus sacs emplenats de petròli... e tot quò pròpche de paneus "Vacances propres-Comptant sur le civisme de chacun". Nautre(a)s de la còla Ives Roqueta, avem enveja de cridar davant questas colhonadas umanas. Volem pas d'un monde ont la Natura es pas primordiala. L'avenir deu èsser different. Quò serà a nautre(a)s d'i prener part.

Après una pausa d'ivernacion quo es lo moment de surtir per las charrieras. Prumiers rendetz-vos : los carnavales. Solas chausas de far : s'organizar en còla o solet, chausir un tema, se desguisar e festejar. Nautre(a)s comencèrem avant vautre(a)s, a la Batejada, que nòstre pairin, de Carnaval, nos diguèt quò en 1977 : "Demandem-lor se, òc o non, un jorn per an, per Carnaval, son decidits de nos daissar la patz, de se faire oblidar, eles, sos flics, sos multas e sos juges. E que sián de drecha o d'esquerra, de nos autorizar de nos pagar sos morres". Sabem qu'a Pau e a Limós comencet la dimenjada passada. A Pau serà un mes carnavalesc que se chabarà lo 4 de març. Au Puèi de Velai los amics de la Calandreta eissaian d'aprestar Carnaval.

Carnaval es un de nòstres espacis d'expression liura. E si ne manca, daus espacis liures, creem-ne. Entau coma avem creat Calandreta i a mai de vint ans. Nautre(a)s prenem l'aventura en chaminament e sem plan decidits de far volar queu pítit auseu que ven de mai en mai beu.

Un luòc d'Occitània : Viaur

Construcción del viaducte de Viaur

- De que me vòls parlar Anna ?

- Te vòli parlar d'un riu qu'es un affluent d'Avairon e que se sona Viaur.

- Aquò m'estona. Perqué parlar d'un riu ?

- Per ieu, es pas un riu quin que siá, quitament se cor pas mai que sus 150 quilomètres e se banha pas cap de ciutat prestigiosa. Es un riu legendari per los qu'aiman de se daissar breçar pels contes e la pròsa de Joan Bodon. Son nom, çò dison, ven de Via Aurea, via daurada en latin. Fa partida de totes aquestes luòcs en Occitània que lor etimologia remanda al metal preciós : la val d'Aura, A(u)rièja, Orlhac... Bodon fa dire a son pepin qu'aqueste aur venia de las fadas. Quand se penchenavan cada nuèch, tombavan dins l'aiga un pauc de lor pel qu'era d'aur. Ailàs, sant Amans, l'evangelizaire de Roergue, las percacèt amb sos presics e dempuèi aquel temps trapam pas mai d'aur dins Viaur.

- Charras, charras, mas sabi quitament pas ont se situa ton riu !

- Viaur es lo riu mai important del planòl del Segalar, qu'es lo còr de Roergue. Podèm dire

qu'aqueste país es tanben lo còr de l'òbra de Bodon per çò qu'es aquí que situa l'accion de sas òbras mai popularas : La grava sul camín, Lo libre de Catòia. D'aquesta tèrra paura, abandonada de Dieu, ne fa una metafòra de la vida, de sa vida e del devenir de sa lenga.

- Voldriáí saupre çò que Viaur a d'especial.

- Al mièg d'aqueste païsatge de planòl cultivat e plan ordenat, Viaur a curadas de gòrjas prigondas e espectaclosas. Dins los contes de Bodon, es un luòc de passatge ont d'estres subrenaturals se pòdon emportar los que gausan traversar coma dins Lo caval de Calquièra. Pòt èsser tanben un luòc de recès per las gents assegutadas de glèisas dissidentas, pels erètges e autres enfarinats. Aquò remanda a l'istòria de Roergue mas se pòt comprene tanben coma una metafòra dels occitans.

Viaur foguèt tanben la frontièra naturala entre Segalar, paura tèrra de segal, e lo fromental albigés duscas en 1902, data de l'inauguracion del "Pont de fèrre" (lo viaducte de Viaur).

L'irrupcion de la "Bèstia Negra" que portava la cauç de Caramauç permetèt lo descantonament e lo desenvolopament agricòla del país, coma o conta Bodon dins sa polida novèla Lo pan de froment, mai optimista que la rèsta de son òbra.

- Se pòdi, anarai veire aquel riu per descobrir las fadas del pel d'aur.

Placa bilingua : inuktitut e anglés

L'inuktitut.

La lenga inuit aperten a la familia linguistica esquimauda-alèuta e se còpa en doas brancas. D'un costat, la branca alèuta, de l'autre la branca esquimauda amb los tres grops sirenikski, yupik e inuit. La lenga inuit s'espandís dins una zona vasta: de l'estrech de Bering en Alaska fins a la còsta orientala de Groenlàndia. Dins aquel encastre de mantunes millers de quilomètres, l'aira inuit se devesís en quatre zones dialectals, l'inupiaq d'Alaska, l'inktun de l'Artica centrala canadiana, l'inuktut de l'Artica orientala canadiana e lo kalaallisut de Groenlàndia.

L'inuit es una lenga de tradicion orala. Comencèt d'èsser escricha amb L'arribada dels europèus. Son de missionaris qu'inventèron un sistèma sillabic inspirat de l'estenografia en 1865. Permetèt de contornar las dificultades de la transcripcion.

Anuèit, l'inuktitut, coma los autres dialèctes inuits de Canadà, patís de la concurréncia de l'anglés e delh francés. Los locutors son dinc una situacion de diglossia, amai lo jovent, qu'utilizan l'anglés (lo francés pas tant de còps), per lo trabalh, l'escola, las relacions amb las institucions.

De fat d'aquò, de politicas linguísticas son estadas enreiadas. Mas lor importància depend de las situacions institucionals daus territòris.

Dinc Canadà, un estat fuguèt creat, que se sona Nunavik. Faguèt passar un territòri qu'era de la responsabilitat directa delh govèrn de Canadà a aquela d'un govèrn inuit. Dinc aquel territòri, se parla l'inuktitut. Quò fai bravament créisser las possibilitats de socializacion e de transmission eficaças de la lenga.

Pasmens, passat aquel estat, d'inuits demòran dinc Quebec, dinc la region de Nunavut. Coneisson una situacion qu'a pas tant chamjat. De chasque latz d'aquel limit, d'aucuns pensan de reunir Nunavut amb Nunavik.

Dinc Nunavut, i a un programa d'ensenhamant de l'inuktitut : los enfants son escolaritzats dinc aquela lenga entrò la tresema annada d'escola. Se veson puèi prepausar la chausida entre l'anglés e lo francés : ne'n poirán pas chamjar dinc lor escolaritat. Lo govèrn de Quebec baila d'ajudas financieras per aquellos que partisson puèi dinc de collègis e de licèus en francés.

En pasnimens, se veí pro dinc los tèxtes legislatius que la política linguistica per las lengas dinc Canadà es pas tant trabalhada qu'aquò. I a d'argent de bailat mas las leis qu'exisissen fan pas ges d'obligacion, e, de fat d'aquò, tot aquò patís d'una brava manca d'accions.

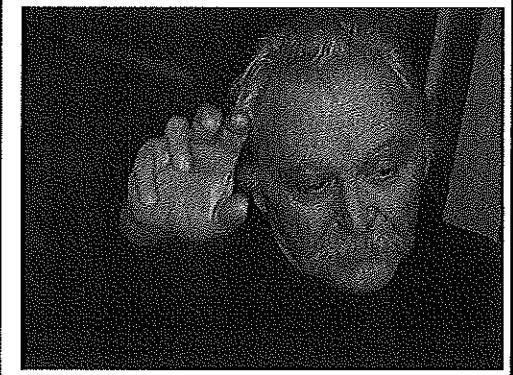
Ives Roqueta : "farem la fèsta"

Aqueste messatge es representatiu del sentiment dels estagiaris d'Aprene abans la famosa batejada lo 9 de genièr al Cirdòc de Besiers. Lo rescontre amb l'inegalable Ives Roqueta èra mai qu'esperat. E foguèrem pas decebutz: descobriguèrem un "personatge unic" tant per sa lenga, son ligam carnal amb aquela d'aquí coma per la franquetat de sas paraulas, son umor e sa sensibilitat. L'encontre ric e amistós nosbalhèt de vam a totes per la seguida. Lo calià pas mancar aqueste tipe! Qualqu'un que, e mai l'aimetz pas, podètz pas demorar insensible. Aprèp un escambi amb el, poguèrem plaçar pr'aquò quelques questions (normal, tant l'aima la lenga e la paraula!). Dementre, la nòria de las veituras del personal del centre Aprene fasiá anar e venir sens relambi per aprestar lo bufet: manjadrech. Aprèp l'escambi amb l'Ives, la còla lo festegèt amb un carnaval ont èrem mascats per dançar a l'entorn d'el davant una plena sala d'amics dels movements occitans e membres de las escòlas Calandretas.

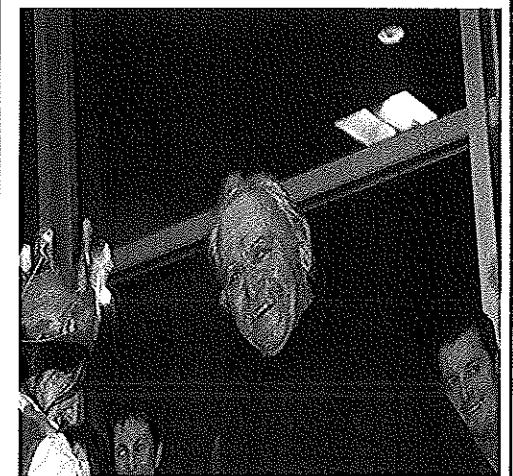
En seguida, venguèt lo moment solemne: ausigèrem la darrièra allocucion en francés del cònsol de Besiers dins una amassada occitana. Puèi lo president de las escòlas Calandretas, Joan Loís Blenet faguèt un ponch sus l'estat actual de las negociacions amb l'estat per la nòstras escòlas e pel drech d'expression en occitan.

Se presèt lo bufet e tanben lo vin. Seguiguèron lèu los cants e las danças que los menèron d'acordeons de Calandreta.

Tot aquò per festejar la batejada del nòstre grop que pren tot son sens amb las paraulas de l'Ives Roqueta qu'avèm causit: "**La polemica es la vida!**"

Ives Roqueta a la batejada

Ovide Decroly

Qu'ei nascut a Renaix (Belgica) en 1871 e qu'ei mòrt a Uccle en 1932. Qu'èra mètge, educator e psicològ.

Decroly que concep "l'escòla de la vita entà la vita". La soa pedagogia que s'axa suus interès deu mainat : que's cau adreçar a la soa afectivitat e excitar la soa curiositat. Que pren empara suu mainat en societat tà'u portar ua formacion fisica, intellectuaue morau.

Lo jornau escolar e l'imprimeria non son pas au centre deu son projècte pedagogic. Que s'intègran a las autas activitats collectivas: espòrt, jòc, teatre...

Qu'ei un deus iniciaries de l'escòla activa: que fondè en 1901, un institut taus mainats deficientes, e en 1907, la soa celèbra escòla de l'Ermitage a Brussèlas. Qu'elaborè tanben lo metòde globau d'ensenhamant de la lectura.

La soa influéncia qu'estó hèra importanta, subertot sus Freinet.

Las soas concepcions pedagogicas qu'an inspirat mantuas reformas de l'ensenhamant en Belgica e qu'an influenciat un nombre considerable de partisans d'ua education navèra a travèrs lo monde. Decroly qu'ei un deus inspiraires màgers deus metòdes navèths, e mantuas escòlas que practican enquèra uei los sons principis, subertot en França.

Talhièr d'escritura

La color: causir una color e escriure çò que volètz, un pichon tèxt, una poësia...

ROGE

Lo roge me revoluma dins l'esperit,
soi roge de colèra, roja es ma revòlta.
Soi roge, lo vin rajał
Sus ieu, suls camins de las Corbières.

Lo roge m'empresona lo cervèl,
Soi roge de vergonha : parli occitan.
Soi roge, roge de sang que me monta,
Desrevelha-le, ont es la sang dels
papels ?

Cauma dels carbonièrs de la sala, 1962

Jòc 1 : Entre aqueleis escrivans, quinei son occitans?

Pierre Boule
Jean Giono
Yann Queffelec
Edmond Rostand
Nostradamus
André Gide
Marcel Pagnol

Jòc 2 : Entre aqueleis actors, quinei son occitans?

Fernandel
Depardieu
Gérard Philipe
Jean Vilard

Jòc 3 : Entre aqueleis esportius, quinei son occitans?

Laurent Blanc
Virenque
Jalabert
Yannick Noah
Jean Alesi

(Responsas :

Jòc 1 : Pierre Boule = Pèire Bola (Avinhon), Jean Giono = Joan Giono (Manòsca),

Marcel Pagnol = Marcèu Panhòl (Aubanha), Edmond Rostand (Marselha), Nostradamus (Sant Romieg de Provença)

Jòc 2 : Fernandel = Fernandèu (Marselha), Gérard Philipe = Gerard Felip (Canas), Jean Vilard = Joan Vilard (Seta)

Jòc 3 : Laurent Blanc = Laurenç Blanc (Alès), Richard Virenque = Ricard Virença (Var), Laurent Jalabert = Laurenç Jalabèrt (Masamet),

Jean Alesi = Joan Alesi (Avinhon).)

Un camp plan laurat
Ont jamai cap de buòu
non es passat ?

Verd
Coma un jolberd,
Agre
Coma de vinagre
E doç coma de velós?

Una borassa plan petaçada
Que jamai l'agulha non i es
passada ?

Cap sens cervèla
Còl sens gargamèla
Ventre sens tripas
Cuol ses trauc ?

Una gleiseta escura
Ont tot s'escalfura,
Lo mond menut,
Lo capelan boçut?

(Responsas : lo teulat, l'ametlon, la nívola, la botelhon, las monjas
dins l'ola.)

Miralhade

Nº 6
Març de 2003

SOMARI : P1. - LO LUOC : las salinas de Sijan - P2, LENGA : Lo cornic – CULTURA : Legenda- TALHIER D'ESCRITURA: Mon pichon det m'a dich -P3. PEDAGOGIA : L'ensenhamant de la musica - P4. JOC : Mots crosats.

EDITORIAL

La crosada novèla.

O sabètz pas qu'i a de guèrras justas? A la fin del sègle quatren, sant Augustin creët lo còde moral de las crosadas: "Per èsser legitima, la guèrra deu pas èstre inspirada per l'enveja de noire, la cruselat, la venjança, l'enveja de dominar o d'autras actituds que la semblan. Aquò vos parla d'actualitat?

E mai siá crusèla, la guèrra es un mal pas tan grèu qu'aquò. Coma o diguèt lo pare Bush abans la primièra guèrra del Golf, un cop Saddam vencut, lo nòvel ordre del mond se fonderà sul respècte del drech internacional. Alara avètz pas enveja de transformar las protestacions dels "anem en patz" en crime d'estat?

Lo pòrtaparaua del president Bush, Ari Fleischer declarèt a la premsa: "Quand agacham la situacion, vesèm que levat França e Alemanha, Euròpa es unida darrièr America. Tres jorns abans aquela declaracion, a Roma, Londres, París, Barcelona, de pertot, una tropelada d'umans èra sortida dins las carrièras per anar dalhar la lusèrna o podar la vinha, qu'es la sason.

Pels americans, Euròpa es l'espanhòl José Maria Aznar e l'anglés Tony Blair, sens lor populacion. Lo mond "d'ennaut" an decidit d'abolir lo mond "d'enbàs". Benlèu, que lo mot pòble es vengut una obscenitat !

Se cal rasssegurar, una guèrra torna lançar l'economia mondiala e balha un imatge. Bush vindrà lo sol cap del mond crestian en facia dels caps de l'Occident. Après tornarà èsser president. Nos podèm demandar çò que seria l'imatge d'aquel ôme sens lo terrible 11 de setembre de 2001. L'imatge d'un bestiòl ?

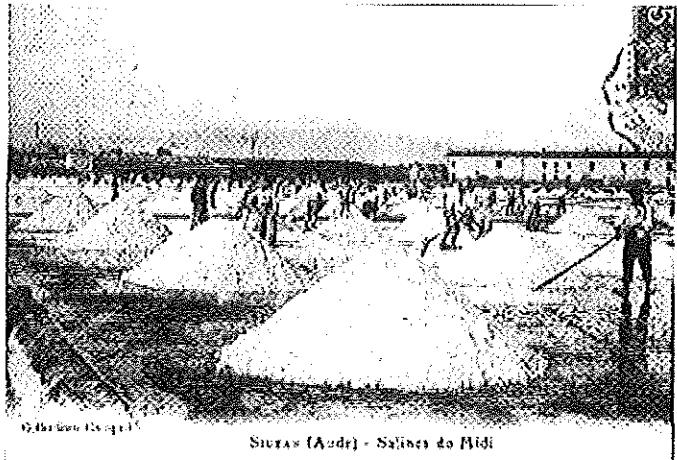
Ara demòra pas degun dins lo govèrn american per escutar los europeus e los arabis. Cadun s'es trapat un ròtle : acabar lo trabalh començat en Iraq en 1991, protegir Israël contra una menaça ipotetica, protegir los interèsses americans ... I sèm. Los interèsses americans! Vaquí un país que despensa 25 % del petròli mondial per 5 % de la populacion umana de la Terra, e en facia l'Iraq que possedís la segonda resèrva de petròli de la planeta ! Alara perqué Saddam ? Perqué los dreches de l'òme en Iraq mai qu'en Palestina ?

Coma o diguèt Winston Churchill : "Pendent la guèrra, la vertat es una denrèa talament preciosa que deu totjorn èsser enrobada per mantunas jaças de messorgas."

Alara ieu disi coma Vian :

"Sénher President, vos escrivi una letra que legiretz, benlèu, s'avètz temps. Veni de recebre los papièrs militars per anar a la guèrra abans dimècres de ser. Sénher President la vòli pas faire, soi pas sus Tèrra per tuar lo paure mond ...".

Un luòc d'Occitània : las salinas de Sijan

SUTAS (Aude) - Salines de Bidi

- Diga-me Joan-Felip ont te reviscòlas quand vas pas plan?

- Ieu de còps quand ai lo còr macat o qu'ai enveja de me cambiar las idèas me vau passejar al dintre de las salinas de Sijan.

- Aquelas salinas marchan encara, son encara dobèrtas ?

- Non marchan pas mai, son tampadas dempuèi 1967 e i a pas mai d'activitats ligadas a la sal dins la comuna de Sijan. Es per aquò que m'i vau passejar, es un endroit desertós de tota vida umana e mai se sentissi la trèvas dels ancians. Es talament polit de se passejar al mitan de l'aiga accompanhat dels becaruts ròses, se sentir liure, luènh de tota la conariá umana.

- Coneisseyes un pauc l'istòria d'aquel luòc ?

- Las salinas son plan ancianas puèi que tre 1080 los archius de l'arquevescat mencionan de salinas

sus l'estanh de Sijan. Las que vesèm uèi datan de la fin del sègle XVIII per la mai anciana (salina Grimaud, 1796). La sal es donc una activitat, dirai istorica, que fa partida de l'intimitat del canton. Emplegavan un fum de mond, pòdi balhar un exemple : en 1948 las salinas de Sijan balhavan 16 000 tonas de sal per an e i aviá 28 obrièrs permanents e 181 sasonièrs. Pichon a pichon la mecanizacion faguèt baissar lo nombre d'obrièrs e i aguèt pas mai de besonh de sasonièrs. Enfin per una question de rendabilitat, decidiguèron de tampar las salinas, la lei de l'argent parlèt. Un projècte dins los ans 80 de redobertura tombèt dins l'aiga, totjorn aquel problema de rendabilitat : mercé al capitalisme tan poderós.

- E aquel mestièr deviá èsser tranquillòt, dins la natura, jol solelh del miègjorn ?

- Non t'enganas, èra pas aisit sustot l'estiu amb la reverberacion del solelh sus las taulas salancas, pala dins la man, esquina corbada e amb de cadéncias infernalas perque èran pagats al rendement. Te parli pas tanpauc de l'ivèrn que caliá anar de còps dins l'aiga e qu'era plan freda. E los portaires de sacas, los carriòls èran plan pesucs. Te disi que quand i pensi me met lo bordon mas la jòia de me passejar dins un endreit tan polit m'o fa desmembrar tot e me balha vam de mai.

Aquel articlòt disèm que manja pas de pan, faguèt plaser de parlar de quicòm que fa partida de l'istòria d'Occitània e que ten al còr. Dedicam aquel als que travalhavan dins las salinas e als qu'an lutat de badas per que tampesson pas.

Joan Pau Verdier (ed.)

CULTURA

LEGENDA

Genier dins la legenda aviá 29 jorns
Belier ne'n aviá 30, l'autre n'era gelós
Genier en quela annada aprèp lo guilhaneu
viviá son darrier ser, viviá son darrier ser.

Una vielha chaminava dins los bòscs.
Paubra vielha que fasiàs-tu dins los bòscs?

Se mocava la vielha:" Genier ses achabat,
ton fred me pica gaire, deman se levará !"
"Presta-me doas jornadas !" laidonc dissèt
Genier
entau faguet Belier, entau faguet Belier.

Vei, la vielha e lo fred se fai mai fòrt.
Vei, la vielha, que lo Genier n'es pas mòrt.

Los dos laires de rire e de foetar de fred
e giala que te giala la vielha moriguet
Mas Genier sens paraula jamai pus n'a rendut
los dos jorns a Belier, los dos jorns de la
vielha.

A "las vielhas" quò es per quò que Belier.
Per 'na vielha, es pas tant long que Genier.

"Legenda" qu'ei ua cançon de Joan-Pau Verdier, un cantaire occitan deu Peiregòrd, dens lo son album "Vint ans aprèp".

Que conta ua legenda plan espandida dens l'Occitània tota sus l'explicacion deu nombre de dia deu mes de Heurèr.

En ligam dab aquesta istòria, que coneishem d'autes arreproèrs:

"Lo mes de Heurèr tua la vielha a son loguèr."

En Medòc, que's passa enter Heurèr e Març:

"Atau Març que ditz a Heurèr:
Prèsta'm dus o tres jorns,
Prèsta'm los que n'èi besonh.
Prèsta- me'n tres, Prèsta-me'n quate,
Dab aquò que voi la vielha abàter.""

TALHIER D'ESCRITURA

Mon pichòt det m'a dich un pichòt secret : quand lo cònsol de Besièrs se levèt aqueste matin, prenguèt son jornal coma de costuma e sa femna aguèt la suspresa de l'ausir contar los eveniments en OCCITAN : "As vist çò que i a dins lo jornal?". Un fenomèn extraordinari se passèt pendent son sòm : lo cònsol perdèt sa lenga naturala, lo francés. Se podiá pas empachar ara de practicar aquela lenga meravilhosa qu'es l'occitan. Mas "chut" qu'es nòstre pichòt secret e o cal pas tornar dire.

DE L'ENSENHAMENT DE LA MUSICA : LO GOST E LAS COLORS

Lo mot "gost" ne referís a doas causas : la capacitat de sentir una sabor d'un latz, e lo biais de jutjar quicòm d'autre latz. Aquesta lisada semantica mena la confusion entre çò que sentissèm e un jutjament de valor. Çò qu'aimam pas s'acompanha fòrça còps de justificacions moralas que despassen plan çò que sentissèm. Çò que comprenèm pas, o condemnem. Cossí sortir d'aquesta preson del jutjament per dintrar dins la cultura de çò qu'es estrangièr, forestier ? Lo compositor contemporanèu Stockhausen ditz : "cada uman pòrta en se l'umanitat entièra... Se mainar de la musica d'autras civilizacions es pas mai un passatemp, mas una condicion necessària per la comprehesion dels autres".

Far escutar d'autras musicas en classa, es tanben menar los escolars a descobrir d'aspèctes desconeguts d'eles meteisses, desconeguts perque reprimits.

De fach, los sistèmas musicals, coma las lengas, se son constituits a partir de causidas restrictivas, çò que nos a menat non solament a servir pas qu'una pichòta part de las capacitats fonicas qu'avèm a la començança, mas tanben a considerar çò qu'avèm abandonat coma fòra nòrma. La renòncia es a la basa de nòstra cultura musicala especialament dins lo cant. Non solament avèm renonciat al plaser de la votz, mas avèm degut aclapar aquesta renòncia, la doblidar.

Sabèm a l'ora d'ara que lo còs doblida pas res, que garda en memòria las experiéncias passadas, negativas o positivas, e s'avèm l'escasença de trespassar çò culturalament enebit, de nos en tornar a las sorsas, la votz se desliura, e se'n torna al rescontre de çò que servam dintre.

Las produccions vocalas de las classas ne son una prova. Nos pòdon menar de Siberia a Africa, de Bulgaria a Amazonia per la magia d'efèctes vocals que los dròlles posan al mai prigond de se. Quitament s'al moment de l'escota (passiva), aquò lor semblava pas suportable. Aprèp quelques rires, los dròlles se daissan prene pel jòc e imitan las modulacions de la votz. Al cap de pauc de temps nadaran dins l'oli. Se lor demandan s'aqueò lor agrada, exprimiràn pas jamai lo fàstic qu'es pròpri dels adults dins aqueste cas.

La votz pòt ésser de nas, de garganta, de cabra, de balma, çò que compta aquí es de tornar descobrir las vibracions de cèrtas parts del còs, vibracions consideradas coma damatjosas a la "puretat" del son.

Aquestes biaisses diferents de cantar, de vocalizar, delà de lor estranhesa, balhan una sensacion de benestar e de leugieret. S'escotam los nenons d'abans l'aprendissatge del parlar, descobrirem una parentat dins las sonoritats. Los ponts que getam amb d'autras civilizacions nos permeton de tornar trobar un mond de sonoritats que l'avèm conegit totes.

L'introduccio de musicas forestières dins la classa es pas sonque del domeni d'una simpla curiositat exotica, correspond a quicòm de prigond que s'inscriu dins una cultura universal, que totòm s'i pòt trapar de parentat inesperadas, e los dròlles amb mai d'aise encara.

LENGA

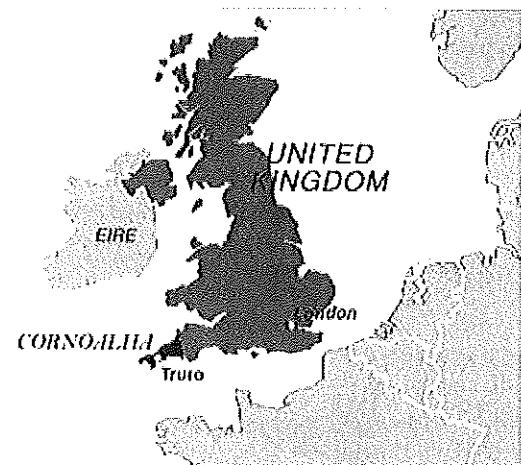
Lo cornic

Lo cornic, lenga de Cornualha au sud-oèst d'Anglatèrra, es una lenga indoeuropea celta pròcha dau breton. Ara, ren qu'un milier de personas la parla coma segonda lenga.

Au sègle VII, Cornualha ven isolada deis autrei territoris celtics coma lo País de Galas a causa de l'invasion germanica.

A partir de l'arribada deis angles au sègle X, se parla ren que per lo pòble, leis autrei classas parlant l'anglés ò lo francés dempuèi l'invasion normanda au sègle XI. Tot aquò fai que ja au sègle seguent lo cornic comença de recular per l'est e mai se la lenga es mantenguda fòrta dins lo país. Ai sègles XVI e XVII, va i aver un certan espeliment de la literatura cornica amb d'òbras de tipe religós per instruire lei gents que coneisson pas d'autrei lengas. Mai amb lo reforç de l'anglés dau temps de la Reforma (au sègle XVI) e l'interrupcion dei liams comerciaus amb la Bretanya catolica, la vitalitat de la lenga es seriosament menaçada. Lo cornic desapareix coma lenga de comunicacion normala ai sègles XVII e XVIII : contunha de se parlar solament dins d'endrechs retirats e d'erudits assajan de crear una literatura escrita.

Lo sègle XIX es l'època dei primierei intencions de tornar faire viure la lenga tant escrita coma parlada. Au sègle XX, es creat un cursus d'aprendissatge de la lenga. Causisson d'ensenhar lo cornic de la fin de l'edat mejan, lo cornic tardiu èra trop anglisat. Per aquò, manlevan de mots au breton e au galés e estableisson una ortografia unificada (1929). Après leis ans 50, la reconeissença dau cornic va contunhar de prosperar fins a desenvolopar un movement politic cornic. Aquesta lenga es venguda un element important de la consciéncia nacionala d'aquest país mai sens reconeissença oficiala, sens utilizacion de la lenga coma mejan de comunicacion (levat quauqueis intervencions a la ràdio).

La Concaïlla

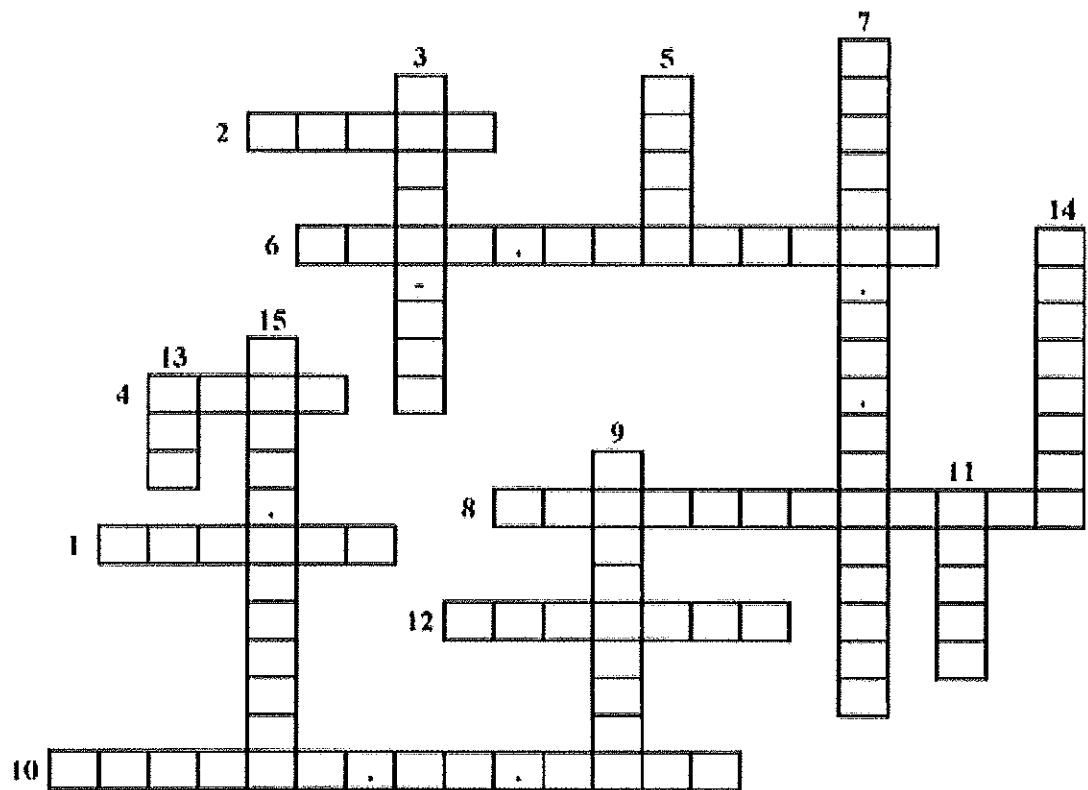
Se podèm demandar se aquesta lenga a de possibilitats vertadieres de tornar venir viva (sens oblidar lo pes de l'immigracion e dau turisme anglés fòrça important dins aquest polit país) ò se serà emplegada ren que per d'usatges simbolics coma lei noms dei vilas per exemple. (Pensans en cornic, Penzance en anglés, pen = fin, extremitat; zance = terra).

MOSTRES OCCITANS.

- 1 Pòrta de banas.
- 2 " L'ai vista ma mia, l'ai vista d'un trauc, coifada a la grèga, semblava un ... "
- 3 Se ditz amai de quicòm que fai vergonha.
- 4 A raubat l'enfant polit.
- 5 Mena lo varalh dinc la maison.
- 6 La nuèit venguda, trainan de chadenas sobre los cubèrts.
- 7 Èra de Saug.
- 8 Fai chavalons.
- 9 Riu Chiu Chiu
- 10 " Aviá mas una pauta, una ala, un uèlh... "
- 11 Ne'n fai de bravas, mas totjorn a l'esconduda.
- 12 " Pèl de lapin, pèl de lapin, de pèl de femna ne'n vòle ges "
- 13 Bèstia qu'om pòt mas trobar dinc los païs de montanhás.
- 14 Cor per bòscs e se 'juca sobre l'esquina delh monde.
- 15 Mòstra lor chamin aus viatjaires.

RESPONSA :

1 DIBBLE 2 BABAU 3 MARCAMAU
4 DIRAC 5 TREVA 6 EGAS
7 BLANCHAS 8 BESTIA DE
9 GAVAUDAN 10 CHAUCHEVILA
11 MARASTRA 10 METAT DE JALH
12 LUTIN 12 PATARIE 13 DAU 14
13 GALPOTA 15 DAMA BLANCHA

AVETZ LA PARAULA

CALAMS BIARNÉS 2003

Qu'ei d'un concors literari que causim de parlar-vse'n dens aquera rubrica "Avetz la paraula". Que son los Calams biarnés mes qu'ei un concors en gascon. En seguir que'vs deisham dab Joan-Pau LATRUBESSE, coordenaire deu concors. Aquera intervista n'ei pas completa pr'amor d'ua manca de plaça. Que'vs perpausam de l'anar espiar sus la version web de la Miralhada. Milas excusas entà aqueuth contra-temps.

La Miralhada : Entà començar peu començament, qui organiza aqueuth concors ? J.-P. Latrubesse : Calams Biarnés qu'ei organizat per l'associacion la Civada (ua associacion qui balha cors d'occitan taus adultes) de l'Ostau Biarnés, en collaboracion dab l'I.E.O.-Per Noste e Reclams (la revista de l'escola Gaston Fèbus).

La Miralhada : En qué consisteish ? Qui pertöca ? Qu'i podem perpausar ? J.-P. Latrubesse : Lo concors qu'ei obert en tots, que que sia l'atge e lo nivèu de coneishença de la lenga. La participacion que's hè a gratis. Cadun que pòt enviar tres tèxts entà l'ensem de las categorias. Que i a quate categorias e cadaua que perpausa causas particularas. La categoria deus adultes on pòden mandar istòrias o contes brèus, novèlas e racontes, arreviradas, poesias, cançons e contes ritmats. Ua auta categoria, la deus liceans on pòden har arreviradas e mandar produccions de caracièr literari. La categoria deus collègis on devén produsir un tèxt literari. Darrèra categoria, la de las escoles : en cicle dus que pòden har passar istorietas illustradas ; en cicle tres, que son istòrias o contes brèus.

(seguida sus lo web : aprene@aprene.org)

Establiment d'Ensenhament Superior APRENE

Còla Ives Roqueta :

Sardine Arraud, Emilia Claverie, Anna Devath,
Cordila Jammes, Florenço Josselme,
Joan Felip Joula, Miriam Monthelle,
Maria Astrid Prat, Joan Rios,
Frederic Taillefer e Domenja Voldès.
Directeur de publication : Felip Hammel

aprene@aprene.org

<http://www.aprene.org>

Miralhada

Nº 7
abrial de 2003

SOMARI : P1.EDITORIAL – LO LUÒC : Lo cingle de Tremolat- P2. LENGA : Lo sarde-P3.CULTURA : Umberto Saba --PEDAGOGIA: La Neuville- TALHIER D'ESCRITURA- P4.JOC: Qui soi ?– AVETZ LA PARAULA : Remesí firmin.

EDITORIAL

Mon paure jornal!

O jornal, mon paure jornal! S'avias la paraula poiriás escriure un roman amb çò que te fan véser los de la còla. N'auriás de matèria! Dubrissètz grandas las aurelhas! Li balham lo vomit amb lo manètge de las disquetas que van e venon sens relambi. Puèi li fasèm la tortura dicha de la "mesa en pagina": l'agrandissèm, l'apichonissèm, l'alongam, l'alargam. Aquela tortura s'esperlonga pendent la setmana tota. Coma se sufisiá pas, en torturaires que sèm, lo plegam en dos puèi en quatre. Sabèm qu'es sople e n'aprofiecham. Pr'amor es pas contorsionista e avèm de mal a lo comprene. Un còp la tortura passada, un còp bolegat dins totes los senses per diferentas mans insensiblas, l'enviam dins çò qu'el poiriá sonar lo croton, la preson o encara lo trauc negre e que nautres sonam envelopa. Cresètz qu'un còp embarrat son calvari es acabat, res de res. Nautres cresèm li far plaser en li far visitar lo país occitan de cap a fons. Mas tot es pas tan polit.

Quand es reçauput se fa siá espepissar minuciosament alara qu'es força pudic, siá carrejar d'en pertot sens que jamai degun l'agache, çò qu'evidentament lo contrària. E sul web, cresètz qu'es mièlhs, entre los que lo dubrisson per l'airejar e que lo daissan solet la jornada tota ; se mainan pas que l'empachan de se pausar. E qué dire de los que "surfan" tan lèu qu'a l'impression d'èsser sus de montanhas russas. A! la vida de jornal es pas la que nos imaginam. Jornal, tu que nos fas montar la sang de jamai saupre se sortiràs a l'ora. Escrivi aquel article per que lo mond prengan consciéncia de çò qu'an dins las mans al moment que te legisson. Bona lectura e subretot prenètz lo temps.

LUÒC

Lo cingle de Tremolat, foto eissuda de ici et là, n°17

Lo cingle de Tremolat

Per un còp, anam sortit un pauc delh sud d'Occitània ! Me voliás parlar d'un caire de Peiregòrd...

Queu endrech se tròba dins lo ranvers de Tremolat. Quò es un vilatjòt sus las nautors de Dordonha qu'ofrís una visda miraudiosa e unenca sus la ribiera. De naut, vesem la Dordonha adoptar una forma espectaclosa e inexplicable : quò, quò es lo secret de la magia de Dòna Natura. N'i a que sonan quela forma "cingle", d'autres la comparan a un ferre de chavau, d'autres a una bocla...! A chascun de laissar 'nar son imaginacion ! De segur, alai i vau pas en estiu : i a tan de toristas que quela visda n'en es estofada e perd de sa magia. Personalament, quò es a la darriera prionda que m'i sente lo mai en armonia, au moment ont las aigas se fan tranquilòtas, e tòrnar trobar un equilibri san e vitau après lo periòde bolegaire e agressiu de l'estiu qu'a vist los toristas sens respect e sens bric de poesia s'en prendre a queu tresor de la Natura (s'i banhan dedins coma dins una piscina municipal, i getan mai d'una chausa poluanta...). L'autona vei las colors de las fuelhas persistantas dau Peiregòrd Negre se miralhar dins las aigas esclaridas e dauradas per l'auba dau matin. Qui, quò es l'endrech de transicion lo mai armoniós.

(seguida en pagina 2)

(seguida de la pagina 1)

Per de qué me dises qu'es un endreit de transicion e d'armonia ?

Per çò que queu ranvers 'sembla a eu solet dos chais : l'un femenin, emb una natura percorsa d'aigas vivas, de forests de mai en mai escuras per los jarrics, los chastanhs, mai los botareus e las trufas, mai las valadas. Lo dosesme chais es maitot masculin : en 'nat vers Sarlat, Tremolat es lo prumier vilatge que domina la ribiera 'vances las fortaressas.

A ben sabes qu'aqueste estiu, me sei anat permenar dinc Peiregòrd, e que ne'n ai vist, de chastèls, en segré Dordonha ?

Sus sas ribas se seguissen vilatges, entre la ribiera e lo bauç, que son dominats per chasteus (Beinac, Castelnòu e d'autres...) que fugueren assietjats per lo plan coneget Simon de Montfòrt, mai si lo Bernat de Casnac portèt las armas contra eu e contra la gleisa. Quilhs chasteus se quilhan au dessus de las brumas autonalaformadas per Dordonha. Una miraudia !

E per de que chausiguères de me parlar d'aqueste endreit ?

Queu endrech me balha beucòp de fòrça e d'emocion. En barrar los uelhs un momenton, i a totjorn un episòdi de l'istòria que tòrna : daus uns còps, son los chants daus trobadors, d'autres còps, daus eveniments de la Crosada... Lo còp passat, quò èra la votz dau Bufaròt (Capitani de las comunas dau Sarladés), lo supliciat que se voliá pas rendre tan que li restariá "una tòrta e un cantel".

Veíquí, en Peiregòrd, chasque paisatge es charjat d'istòria e neurit d'imaginari.

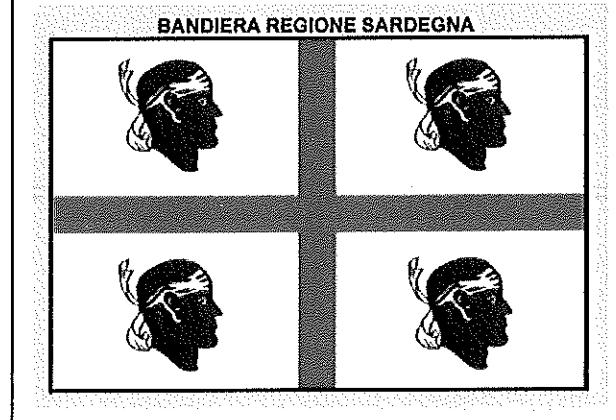
LENGA

Lo sarde

Situada al sud de l'iscla Corsega, Sardenha es la segonda granda iscla de mediterranèa après Sicília amb una populacion de 1.5 millions d'estajants, quasi los 1.3 millions parlan lo sarde coma lenga mairala. Aquela lenga fa partida de las lengas romanicas (italo-roman) amb sas particularitats linguisticaas diferentes de las lengas italicas. Per rapòrt a la autres lengas romanicas, Sardenha se trapèt d'ora isolada de las autres lengas romanicas e de l'empèri roman e sèrva una forma linguistica mai arcaïca e conservatritz. Se pòdon destriar mantunas lengas minorizadas parladas dins diferentas regions de Sardenha: lo campidanèsu (campidanian) parlat al sud, lo gadduresu (gallurian) dialècte còrse al nòrd èst e al centre, lo sassariu (sassarian) parlat al nòrd oèst.

Los sardes representan una de las mai importantes minoritats linguisticaas d'Itàlia e d'Euròpa. Mai d'un million d'estajants parlan lo sarde e la quasi totalitat lo comprenon. Dins aquela iscla de Sardenha, se pòt remarcar la preséncia d'una comunautat de tres cents mila personas que parlan catalan. Aquela comunautat es concentrada dins la vila d'Alguero situada al nòrd èst de l'iscla.

Sardenha es dempuèi 1948 region autònoma d'Itàlia amb coma sola lenga oficiala l'italian. Auel estatut d'autonomia a pas agut d'esfèit al nivèl linguistic . Dempuèi 1991 la republica protegis la lenga e la cultura de las populacions sardas del meteis biais que la de las populacions de Friol. La volontat dels Sardes èra d'avèr la reconeissença del sarde coma lenga co-oficiala amb l'italian e un estatut novèl d'autonomia. La reconeissença faita per l'estat

Erissut del sit de la region Sardenha

italian foguèt una proposicion de valorizacion de la cultura e de la lenga recampant l'istòria, las tradicions populàrias, la produccion literària, la musica : res de seriós en çò que concernís un estatut linguistic e una protecccion juridica. Es causa faita dempuèi 1999 amb la promocion e la valorizacion de las lengas sarda e catalana. Pr'aquò, la cara linguistica de Sardenha demòra italiana: panèls indicators, afichas informativas o publicitàrias demòran en italiano. Los sardes practican uèi un bilinguisme diglossic ont lo sarda s'utiliza per las conversacions informals e privadas alara que l'italian ten las foncions socialas e publicas. La justicia e l'administracion refusen tot document redigit en sarde. Òm pòt dire que la lenga sarda se trapa amenaçada dins sa vitalitat per l'italian que li daissa pas gaire de reconeissença dins la vida vidanta.

UMBERTO SABA, POETA DE LA ROMPEDURA

Umberto Saba, poèta de lenga italiana que son nom vertadièr èra Poli, nasquèt en 1883 dins la vila multiculturala, multiconfessionala e multilingua de Trieste. Lo paire, italian e catolic aviá ja daissat l'ostal e sa femna josiva abans que Umberto nasquèsse. Pr'aquò, malgrat son doble parjuri (del catolicisme per se poder matidar e de l'abandon de sa molhèr josiva), lo paire "gaujós e leugièr" venguèt pel poèta una figura mitica.

La maire per contra representava lo mond de la constrencha e de la "lei" insuportable per Umberto. A aqueste imatge mairal trop pesuc se substituís la de la "maire de jòia", Peppa Sabaz, la noiriça eslovèna tant aimada que son nom li serviguèt de pseudonim. Mas la familha lo separeron d'aquesta afectuosa paisana perqué li ensenhava las pregàrias catolicas. Lo poèta gardèt d'aquesta començança dificila dins la vida un caractèr melancòni e una sensibilitat neurotica.

Dins lo Trieste d'aquel temps, pòrt franc de l'empèri austroongrés, crusòl qu'abondava en lengas, nacionalitats e trafecs, Umberto Saba ancorèt son òbra dins una tradicion classica peninsulara que partissiá de Dante en passar per Petrarca e Leopardi, sens renegar l'influéncia de la Mitteleuropa.

Solas las guèrras mondialas l'alonhèron de la ciutat nativa ont faguèt lo boquinista dins sa mitica librariá de la via san Nicolò. Aprèp una cura amb un disciple de Freud, integrèt la dimension psicanalitica a son òbra essencialament autobiografica. Jos una simplicitat aparenta, Umberto Saba nos a daissat una òbra poetica d'una bèla complexitat formal que remanda a sa complexitat psiquica, a sa rompedura existenciala.

Poëma de Saba sus aprene://www.aprene.org

PEDAGOGIA

L'escòla de la Neuville

A l'estagi nº6 de Besiers, vegueriam un film sus la creacion d'aquesta escòla en 1973. Aquò nos a fòrça interessats e aviam enveja de lo far partejar ai lectors de la Miralhada.

La Neuville de qu'es aquò?

Es una temptativa de bastir una escòla diferenta mai de prene en compte çò qu'existiá ja : lei tecnicas Freinet, la Pedagogia Institutionala de Fernard Oury, leis òbras de Françoise Dolto que foguèt la mairina de l'escòla.

Coma foncciona aquela escòla?

A l'ora d'ara, un quarantenat d'enfants e sièis adults dins un ostau grand per la setmana tota. Leis enfants participan au fonctionament jornadier de l'escòla tant au nivèu de pretzfachs materiaus (cosina, neteja...) qu'au nivèu dei responsabilitats e dei decisions. Aquelei son presas en "Reunion" amb l'ajuda d'un "carnet" ont son escrichs lei "Râlages" de cadun que son lei simbòls dau drech a la paraula balhada ais enfants. Una dei causes que fai l'especificitat de l'escòla es son esperit, l'ambient que s'en desgatja e que permet l'espeliment tant deis enfants dichs normaus coma leis autrei (que Françoise Dolto aviá en terapia e que mandava a la Neuville). Mai l'escòla se vòu viva e non pas un terren d'aplicacion de tala o tala pedagogia : es belèu aquò que fa son succès.

Se desiratz aguer mai d'entressenhas sus la Neuville podetz consultar lo sit seguent :

www.ecole-de-la-neuville.asso.fr

L'escòla de la Neuville foto cedida del sit de l'associacion

TALHIER D'ESCRITURA

La consigna èra : "Vai t-en al bòrd de la mar, si que non ...".

Vai te'n al bòrd de la mar si que non non vèiras pas los de la còla Ives Roqueta que son a se far bronzinhar al camp naturista nuds coma de vermès. T'estonas ? Alara es que los conéisses pas per de que son tant pròches e fan tant fisanga qu'an pas paur de se revelar dins lor tenguda d'Adam e Eva. Viva la còla !

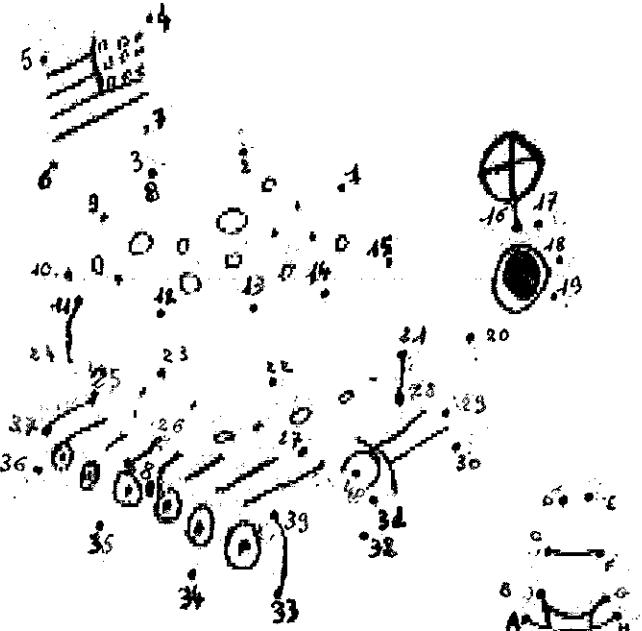
LO JÒC

Qui soi ?

Arreligatz los nombres ; puish las lettres. En seguir coloratz en negre l'espaci definit peus nombres de 11 a 24. Enfin devinejatz : lo men purmèr qu'ei ua vila alemanda, lo men dusau qu'ei la tresau persona deu singular deu verbe estar a l'imperfèit e lo men tot qu'ei ua aberracion en trin de debanà's.

Responsa :

marburgony

AVÈTZ LA PARAULA

Entrevista de Remesi Firmin

(Estanquet de la portièra, Tolosa)

-Miralhada : L'estanquet de la portièra qu'es aquò ?

R.F. : L'estanquet de la portièra es un endret ont òm pòt manjar e beure, donc es çò que se ditz en francés un "bistrot" o una "bodega" benlèu en espanhòl, una "tavèrna", un pauc tot aquò. Donc es mai o mens axat sus la restauracion, sul bar segon lo sens qu'òm li balha, en tot cas es totjorn un endret de fèsta. En Gasconha se parla sovent d'apitar un estanquet per la fèsta votiva per exemple, las associacions apitan un estanquet, es a dire que i a una "buvette", i a de que manjar e vaquí. Donc vaquí, a pres lo sens de "bistrot" en general, a l'origina ven del verb s'estancar que vòl dire faire una pausa, se pausar, l'origina del mot es aquí.

-Miralhada : Perqué un estanquet en occitan ?

R.F. : Aquel es l'Estanquet de la portièra, cal precisar un pauc l'istòria d'aquel luòc, per de qué èra ja un restaurant que se sonava "la Concierge dans l'escalier", l'ai représ per seguir l'istòria e l'ai sonat atal l'Estanquet de la portièra. Un estanquet ja, aquela causida es pas una cèrca del nom, donc pensi que pòt èsser sonque en occitan. Me sembla que, quand òm bota en devant siá lo mot occitan o un nom de societat en occitan, cal que i aja quicòm de vertadièr darrèr si que non es completament, me sembla, artificial, a pas cap de sens e lo mond o veson al cap d'un moment.

Donc en occitan per de qué ? M'a semblat qu'èra important a l'ora d'ara, de mai en mai important de portar en devant, de valorizar la lenga e la cultura nòstra per ensayar de la salvar, perqué es vertat que, ieu trapi que la cultura benlèu al sens general se pòrta pas trop mal mas la lenga, cal demorar un pauc lucide, dins lo sens que la lenga me sembla amenaçada quand meme, donc de projectes atal me semblan anar dins lo sens de la valorizacion de la lenga, vòli dire per aquí que pòdon ajudar a normalizar l'emplec de la lenga dins la societat e aquò es evident qu'es un biais de far progressar la lenga, bon d'un costat que se pèrd amb los vièlhs que partisson e de joves que la parlan de mens en mens malgrat tot l'esfòrç dins l'ensenhamant e lo militantisme associatiu e tot aquò, mas globalament bon lo percentatge del mond que en çò dels joves que parlan es feble donc me sembla que d'iniciativas atal, es per aquò qu'aimariáí ne parlar al plural e qu'aquò se poguèsse espandir per poder participar a una renaissença de la lenga.

(...seguida sul web <http://www.aprene.org>)

Establiment d'Ensenhament Superior APRENE
Còla Ives Roqueta:
Sandre Arnoud, Emilia Claverie, Anna Devath,
Caròlia Jammes, Florença Josseline,
Joan Felip Joula, Miriam Monthelie,
Maria Astrid Prat, Joan Rios,
Frederic Taillefer, Domenja Valdès.
Director de publicacion : Felip Hanvel
aprene@aprene.org
<http://www.aprene.org>

Miralhada

Nº 8
mai de 2003

SOMARI: PI. EDITORIAU - LO LUÒC: Lo Castèth deu Brulh - P2.
PEDAGOGIA : La poesia - P3. **CULTURA :** Los cats - LENGA : L'esperanto -P4.
JOC - AVÈM LA PARAULA : L'eurocongrès de Barcelona.

EDITORIAU

*Una ciutatz fo no sai cals,
On cazet una ploia tals
Que tot l'ome de la ciutat
Que toquet foron dessenat.*

Es lo Pèire Cardenau qu'escriguèt aquò, aquel trobador qu'es naissut aronda 1200. De qu'aqueu podriá ben servir de tornar parlar d'aqueu ème an-uèi ? Sembla talament lònh de nosautres, de nostra vida. Dempuèi mai d'un siècle, cresèm que lo progrès o chamja tot, mesma l'anar de l'istòria, e la vida daus òmes, qu'aurián pas mai de patiràncas. Aquò se diguèt mesme a l'escòla.

Pasmens, quau es aquela vila que i tomba d'aiga ? Se sonariá pas Bagdad, e seriá pas mai d'aiga mas de bombas, d'avions e de sodards ? O ben Grozny ? E Nòva Iòrc ? Aquela vila pòt encara èsser un país, o mesme un vilatge d'Argeria, i a cinquante ans o an-uèi. Pòt èsser encara America, nejada d'imatges de violència.

De que servís lor istòria aus òmes ? A ren, sembla. Chau ben dire qu'aqueu vèlh Pèire Cardenau, mesme lo monde delh Puèi sabon pas mai quau èra, mesme aquos que van dinc aqueu estau de las associacions delh Puèi que pòrta son nom. A de que servís de conéisser los òmes mòrts i a tant de temps qu'aqueu ? I pensatz ? Quaje uèit sègles entre z-elh e nosautres.

A de que servís de conéisser la lengua occitana ? I pensatz ? Lèu, quò farà cinquanta ans que dengús mai es pas monolingue occitan. Pasmens, se nosautres aviam pas sauput d'occitan, coma auriam podut comprene aquel vèlh ponòt ? Coma auriam podut saupre que los òmes, i a 800 cent ans, se pausavan dejá las questions que nos venon los sèras, davans lo pòste de la television o de la ràdio ?

Quò fai per l'occitan coma per los sirventés de Pèire Cardenau : quò nos baila un pauc mai d'èime, un pauc mai d'aficion. Quò nos fai saupre qu'après la pluèia, son la prima e la solelhada que venon.

LUÒC

Fotografia : Enrica Claverie

Lo Castèth deu Brulh

- Adiu Emilia, qué nos vòs contar ?
- Adiu Florença, que'vs vau parlar deu Castèth deu Brulh que's tròba a Cissac-Medòc, lo men vilatjòt. Qu'estó bastit au siècle XIIIe. Malurosament, uei lo dia, n'ei pas mei qu'un vestigi.
- E perqué as causit de nos parlar d'aqueste endret ?
 - Simplament per'mor que m'agrada hèra de m'i passejar ; qu'ei un lòc calme e verdejant, dens un ambient feeric. Plan segur tanben per'mor de la preséncia de "la Dauna deu Brulh" !
- Qui ei la Dauna deu Brulh ? E'n poderés parlar ?
- Solide ! Aquò qu'ei ua legenda vielha. Au temps on lo baron Forpomès demorava au Castèth, cada dimenge que se n'anava tà missa dab la soa familha. Mes au moment de partir, la barona n'era pas jamei prèsta. Alavetz, lo baron e los sons mainats que partivan en carròça e, quan arribavan a la glèisa, la barona qu'era a'us esperar a la soa plaça. Un dia, lo baron que decidí de s'estujar tà saber per on passava tà arribar purmèra.

seguida pagina 2

Au cap d'un moment, que la vedó passar ua pòrta de las petitas que miava a un sosterran dont ne coneishèva pas briga l'existéncia .Alavetz, que's hiquè a córrer tà la seguir dens l'escur mes que trebuquè. Totun, en tot càder, qu'u gahè lo pè. Mes la barona que s'i escadó a huéger e non deishè pas que la soa cauçura enter las mans de son òmi. Alavetz, era qu'u cridè : "Teng plan aquera pantofla ! Quan ma pantofla poirirà, lo castèth deu Brull que tombarà!"

- E alavetz, que se passè ?

- Fin finala lo Castèth que s'aclapè ; que descobrín que la barona èra ua hada.

PEDAGOGIA

LA POESIA DINS LA CLASSA

Lo darrièr estagi teoric foguèt per nosautres l'escasença d'anar penjar de bocins de poesia venguts de Suècia, Japon, Mexic... sus l'arbre de poèmas de la calandreta dels Falabreguièrs. Los calandrons nos legiguèron d'interessantas produccions seunas. Aquò nos menèt a nos interrogar sus la plaça de la poesia dins la classa.

LA POESIA PELS MAI PICHONS

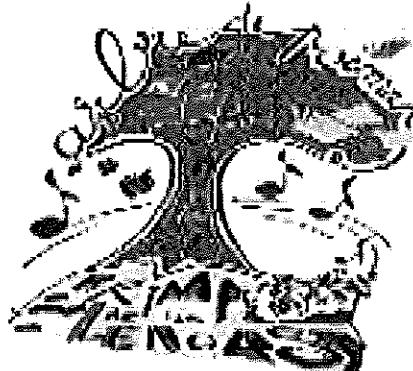
Podèm constatar que la poesia dintra pas gaire dins las classas dels mai pichons, levat la poesia d'esséncia populara coma las comptinas. Los regents pensan que la poesia es pas de bon comprénder pels mai joves pr'amor de l'especificitat del lengatge poetic (figuras d'estil, referéncias culturalas...). Sembla, al contrari, que las metafòras, los imatges insolits fan sens pels dròlles, afiscan l'interès e fan nàisser l'emocion. Los pichons son sensibles tanben a la musicalitat e al ritme del lengatge poetic.

La poesia es d'un interès grand per Calandreta. Coma es la forma de lengatge qu'es de mai bon memorizar, permet l'aquisicion e l'enriquiment de la lenga tant al nivèl lexical coma sintaxic. Sens parlar del nivèl fonologic !

QUINA(S) POESIA(S) PER CALANDRETA ?

Basta la mencion del nom de quelques "classics" de la poesia enfantila en francés per nos estrementir : Emile Verhaeren, Maurice Carême...Tot ciò que menèt la majoritat de las gents passadas per la tradicion educativa francesa a considerar la poesia coma quicòm d'insipid o/e vielhòt.

Es un benastre pels regents de Calandreta d'èsser liures de tota tradicion educativa occitana e desiram que degun aja pas la marrida idèa de revirar los "indefugibles" de las classas de nòstra enfància ! Se pòt crear un florilègi inedit en anar posar a de sorsas differentas. Las sorsas occitanas existisson : *Lenga de gat** per exemple "tabassa" dins las classas de mairala. I a segurament un trabalh de recèrca de far per desenterrar d'òbras que degun a pas jamai tornadas editar. Una dralha possibla seriá de revirar en occitan d'òbras d'autras lengas romanicas. La revirada en occitan sèrva generalament la sintaxi d'aquelas lengas e restituís per consequent lo ritme inicial. Podèm concebre e realizar de garbas que presentesson de poèmas de R. Alberti, U. Saba o S. Espriu.

Imatge de l'associacion Aspoemes.mediterranea (lligam : aspoemes@club-internet.fr)

LA POESIA, COSSI ?

Quina plaça balhar a la poesia dins la classa ? La plaça que li es balhada tradicionalament - matèria que servís per l'avaloracion de la memòria - contribuís a ne far una matèria aborruda.

D'en primièr, la poesia deu èsser quicòm qu'òm escota o qu'òm legis pel plaser : plaser de la lenga e de sa musica, plaser de ciò que ditz, de ciò que prepausa, de ciò que laissa imaginar. Perqué pas ne far pas un moment ritualizat : legir un poëma per entamenar la jornada per exemple e, cada setmana, causir una de las poesias legidas, que los dròlles aprendràn amb d'aitant mai de plaser que l'auràn causida.

La poesia es de lenga, de musica mas tanben de grafisme. Es interessant pel dròlle de veire la materialitat grafica del poëma, la mesa en pagina, mes tanben de descobrir ont se trapa dins un libre e cossí s'inserís dins una òbra. S'òm se contenta de balhar lo nom del poëta, la poesia sembla quicòm d'immaterial, que se restaca pas a res ni a degun. La poesia pòt desembocar tanben sus las arts plasticas. De fach, l'escritura d'un poëma jos la forma de "dazibao" pòt menar a de realizations calligraficas interessantas.

SUSCITAR L'ESCRITURA

Nos o diria lo sénher Jourdain, lo lengatge poetic es pas la pròsa, a son especificitat. Es una especificitat que comprenon plan los dròlles. Pr'aquò los cal sensibilizar un minimom abans de los lançar dins l'escritura poetica ; per exemple, lor far descobrir los poèmas suls animals contenguts dins *Lo gojat que parla a las bèstias** pòt servir de desenclavador per d'escriches sus las bèstias. Poiriam multiplicar los exemples. Prepausar un objectiu pòt menar tanben a l'escritura. Aital, las iniciativas coma los arbres de poèmas pòdon èsser l'escasença per una classa d'escriure per se far legir per d'autres e tanben de se dobrir a l'escritura "forestiera"

(*collection Farfadet, IEO Editor.).

La divessa Bastetdive

I a 54 milions d'annadas, lo rère del cat moderne, lo Miacus, que semblava una mostèla, landrava dins las selvas preïstòricas, e s'atacava als pichòts animals. Los primiers cats comenceron de s'espandir al mens 10 milions d'annadas abans que lo gos apareguèsse. I a pas cap de pintura rupèstra ni de fossil de cat al ras dels sites preïstorics. La domesticacion del cat data de la fin de l'èra del fuòc mas es sa preséncia en Egipte ancian (en 1600 abans J-C aperaquí) que lo faguèt conéisser vertadierament. Los cats del desèrt Libian aurián seguit los campaments dels esclaus requesits per bastir los monuments e los animals, atirats pel manjar, se serián aital familiarizats amb l'òme. Lo culte del cat se botèt en plaça e durèt mai de dos mila ans. En Egipte ancian, lo cat èra considerat coma un amic preciós. Protegissiá l'ostal de las sèrps verenosas e los entrepauses de gran de las mirgas e dels rats. D'en primièr, lo cat foguèt consacrat a la divessa Isis puèi pauc a pauc s'establiguèt lo culte de la divessa Bastet. Lo cat èra son incarnacion. Bastet representava l'uèlh del Dieu de la lutz : Horus, e totes dos èran adorats coma divinitats (una lunara e l'autra solara).

Escultura de *Le monde fascinant des chats*, grànd

En Egipte ancian, lo mot " Mau " (espècia de cat) designava lo cat mas voliá dire tanben, « veire ». Es per aquò qu'existisson un fum de legendas qu'insistisson suls rapòrts entre los movements del solelh e la luna e los uèlhs dels cats. Lo primièr retrach de la divessa Bastet data de la XXI^{na} dinastia e se tròba sus un papirus del musèu del Caire. Aquela divessa venguèt la mai importanta e un temple li foguèt bastit a Bubatis. Las fèstas annalas de Bubatis èran las mai popularas e atravan de pelegrins vengutsde tot lo país. Lo cat èra considerat coma un membre de la familia. Amai òm li traucava sovent las aurelhas per las ornar d'anèls d'aur ; portava tanben de colars precioses. Quant un cat morissiá, lo fasián momificar puèi lo metián dins un sarcòfag de fusta e lo sebelissián dins una necropòli o dins lo croton familial. Los mèstres ploraires prenián lo dòl en se cobrir la cara de cendres e en se rasar las ussas. N'i a tanben que se fasián enterrar amb eles per los seguir dins l'en-delà!

Demòra d'aquela epòca de frescas grandas, d'esculturas, d'amulets de pèiras preciosas, de figurinas talhadas dins l'aur, l'argent, lo quartz, lo marbre, lo veire e totas las menas de minerals, de taücs de bronze...

Aitant de causas que nos remenbran que lo cat es bèl, graciós, misteriós e enfachinaire.

LENGA

L'esperanto

Qu'ei lo nom d'ua lenga que podem díser lenga internacionau per'mor qu'ajuda la compreneson enter personas qui apartienent a pòbles diferents.

D'on vien l'esperanto ?

Qu'ei ua lenga convencionau creada, mei d'un siècle a, per un joen mètge polonés, Sénher Zamenhof, qui avèva consciéncia de las dificultats de comunicacion enter personas qui n'an pas la medisha lenga mairau. Quan lo son libe sus l'esperanto parescó en 1887 a Varsovia, las condicions de vita, l'opression e la censura èran las preocupacions màgers deus polonés, de qui lo país èra estat rajat de la mapa mondial e aucupat peus país vesins mei poderós ; d'aquí la necessitat d'aqueth nom d'emprunt deu mètge : "Doctor Esperanto". Aqueth nom que passè puish a la lenga : esperanto .

Que reprensenta l'esperanto ?

Uei lo dia, los locutors esperantistas que son entre tres e dètz millions. Lo nombre exacte qu'ei de mau conéisher. Daubuns que l'estiman a quinze milions. Lo « Libe Guiness deus records » que parla de sheis milions. Los esperantofòns que son espandits sus haut o baish cent vint país deus cinc continents.

Qu'existeish tota ua literatura en esperanto. Que s'i hè tanben dens aquesta lenga filmes, revistas, ... de l'esperanto en partir de l'occitan : Pauleta Averós e Ives Bachimont : 2, carrèra Berlioz, F.09100 St Joan de Falgar.

Que podem parlar tanben de movement esperantista com parlam de movement occitanista. Que son monde que's pelejan tà har arreconéisher l'esperanto dab la tòca de'n har ua lenga internacionau.

Perqué l'esperanto com lenga internacionau ?
Per'mor qu'estó bastida en partir deus diferents tipes de lengas parladas en lo monde. Qu'ei de bon apréner puish que n'i a pas sonque setze règlas de gramatica e que ne presenta pas nada irregularitat. Que fonciona un drin com un jòc de « lego ». Tà l'apréner, que cau un temps dètz còps mei brac que non pas ua auta lenga en tot aver ua exigéncia de qualitat pariéra.

Entà'n saber mei que podetz consultar lo sit d'Aprene (aprene@aprene.org) on aqueste article ei mei complet. Que i a un aute site : esperanto-panorama.net

Entà comandar lo liberet d'aprendissatge de de l'esperanto en partir de l'occitan : Pauleta Averós e Ives Bachimont : 2, carrèra Berlioz, F.09100 St Joan de Falgar.

Masserèm mai d'un biais per parlar
dau monde en partir dau chen.
Sabetz de quau o a quau parlam qui ?

1) "Paubre chenard!"

- a) d'un meshant chen de chaça.
- b) de quauqu'un qu'òm planh.
- c) d'un chen magre.

2) "Quò es un fotut chenassier!"

**3) "Quand li a 'na bona òssa en
quauqu'un luòc, los chens li mancan
pas!"**

- a) daus amics daus bons jorns.
- b) daus grands armators de femnas.
- c) daus profitaires.

4) "Pitit chenasson!"

- 5) "A un rire enchenat!"
a) de quauqu'un que sembla pas
franc.
- b) d'una persona que rangassa.
- c) de quauqu'un de risent.

**6) "Son dos: un per levar la coa
dau chen, l'autre per sinar dejós!"****7) "Quò es una brava taiaula!"**

- a) d'un chen que fai res.
- b) de quauqu'un qu'aima jugar.
- c) de quauqu'un qu'a una granda
gola.

**8) "Vau pas los quatre fers d'un
chen crebat!"**Responsas:

- 1)b - 3)a - 5)a - 7)c
2) de quauqu'un que cor lo cotilhon.4) d'un
coquinon.6) daus fonccionaires de la
securitat sociala. 8) de son enemic

AVÈTZ LA PARAULA**L'Eurocongrès de Barcelona.**

Dos representants de la còla nòstra assistiguèren a l'Eurocongrès 2000 que se tenguèt a Barcelona lo 5 d'abril de 2003. Partiguèrem a cinc oras e mièja en autobús per ganhar la capitala de nòstres amics catalans. I foguèrem lèu. Lo primièr rendètz-vos èra al Palais de la musica dins lo centre de Barcelona.

La fin de la matinada, la passèrem a escotar los discourses dels politics presents e per la presentacion de las conclusions generalas d'aquel Eurocongrès. Se parlèt d'una reconeissença de totes las culturas dins l'encastre de la construccion europea. Una voluntat de reconeissença lingüistica foguèt tanben sotlinhada. Las valors eticas novèlas devon passar pel sistèma d'ensenhamant actual : se dobrir a l'autre e non pas lo considerar coma l'estriangèr qu'es different. Lo desenvolopament economic e social, tanplan coma la recerca, an de far partida d'una novèla cultura

d'entrepresa e d'affortir los mejans de comunicacion entre las regions. La creacion artistica deu tanben èsser ajudada e facilitada perqué se pòsca desenvolopar una cultura populara. En conclusion se diguèt que l'Eurocongrès s'acabava pas, mas que s'entamenava amb d'accions que permetrián de botar en plaça las orientacions granas qu'èran estadas formuladas.

Aquela jornada se contunhèt a la Gara de França amb un repais dels mai agradius servit sus las vias del tren : tot un simbòl de regropament e de viatge. Aquel repais, pres amb de catalans, nos permetèt d' escambiar fòrça sus las nòstras vidas, las nòstras envejas e reivindicacions per l'avenidor. Après lo repais, se faguèt, al Musèu d'Istòria de Catalonha, l'inauguracion de l'exposicion recapitulant l'Eurocongrès 2000 " Trobadors, catars e felibres ", una istòria en comun per pensar l'avenidor. Aquela jornada fòrça interessanta s'acabèt per una recepcion ofèrta pel President de la Generalitat de Catalonha. L'occitan a pas de la part de l'Estat francés la reconeissença que vòl. Aquò nos fa plaser de veire que l'a de la part dels nòstres vesins e amics catalans!

Establiment d'Ensenhament Superior APRENE
Còla Ives Roqueta:
Sandre Arnaud, Emilia Claverie, Anna Devoth,
Carola Jamnes, Florencia Josselme,
Joan Felip Joulia, Miriam Monthelie,
Maria Astrid Prat, Joan Rios,
Frederic Taillefer, Domenja Valdès.
Director de publicacion : Felip Hammel
aprene@aprene.org
<http://www.aprene.org>

Miralhada

Nº 9
Junh de 2003

SOMARI : P1. EDITORIAU - LO LUÒC : Vilanovaeta - P2. PEDACOGIA : - P3. CULTURA : La poesia militanta de las annadas 70 - LENGA : L'arbo deus merces - P4 - AVEM LA PARAULA : Catalans en País Occitan - JOCS.

EDITORIAU

Siam estats estomagats de descubrir lo programa previsionau de formacion de primera annada mes au ponch per Aprene. Nos tracham que mancarem quauqua ren. D'efècte, per establir lor programa de l'an que ven lei formators dau centre se son inspirats d'emissions qu'aiman de seguir a la television.

Primier concèpte : far venir de joves d'Occitània recruitats sus *casting*. Leis embarras dins un fogau amb l'agach permanent de cameràs. Deuràn parlar occitan de longa. Seràn contrarotlats per de doctors en linguistica (d'unei son a passar lor tesi a la lèsta per èsser operacionaus tre septembre).

Segond concèpte : a fin de crear un esperit de còla, deuràn conviure ensèm en partejar lei repàs, lei cambras, l'organizacion de fèstas e... l'escritura d'un jornau (aquò nos rapèla quauqua ren).

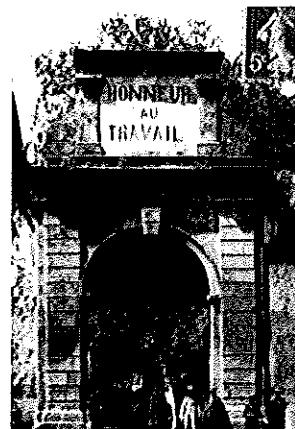
Tresen concèpte : per testar lor motivacion e lor capacitat de surviure dins de condicions tan duras coma lo mond terrible de calandreta, deuràn far un estagi de subrevida dins una reserva occitana : lo camp dau Larzac (ges d'aiga, ges d'electricitat...).

Quatren concèpte : deuràn aprestar un espectacle de fin d'annada. Per aquò far, seràn formats e conselhats per de representants de la scèna occitana (cantaires, comedians, contaires...).

Cinquen concèpte : lei calandrins seràn jutgats per leis espectadors (regents de calandreta, associatis, membres de lei federacions...). L'emission serà difusada dins Occitània tota. Au cap de cada setmana un calandrin mai flac sortirà de la còla ; que'n gardaràn ren que dètz.

La còla enregistrerà un CD que serà vendut au profiech deis escòlas Calandreta.

LUÒC

Porta de la ciutat, Vilanovaeta

- Las vacanças 'riban leu! Ai ren previst per lo moment, mas benieu me pòdes balhar de las ideias...
- Espèri que faràs coma ieu, qu'anaràs sul platèu del Larzac. Es tan bè! Te vau balhar un consell: abans de montar fins al replanat, arrèsta-te a Vilanovaeta.
- De qué quò es Vilanovaeta?
- Es un vilafjòt al ras de Clermont d'Erau e doncas al ras de l'ostal (ne profiechi per te dire que seràs la benvenguda).
- Mercés, z'obludaraí pas e balançaraí pas! Mas me deves convencer. T'escote.
- A la debuta del sègle vinten l'industria de la lana èra plan importanta dins Erau. Era localizada a Lodeva, Clermont d'Erau, Bedariús e Vilanovaeta. Era la sola industria que funcionava amb de capitals departamentals. En 1810, lo textil fasiá viure a pauc près 10000 personas dins lo canton de Lodeva e en 1900, malgrat las dificultats, las manufactures emplegan encara 4000 salariats. Malurosament, an pas pus lo monopòli del mercat militar e l'armada crompa lo drap segon un prètz fixat d'avança e que ten pas compta dels còstes del moment.

- E perqué me parlàs dau merchat militar? Comprene pas.
- Las fabricas de lana d'Erau vendon de teissut, de drap per faire los vestits dels soldats d'un fum de païses: Russia, Itàlia, Grècia... e doncas son tributàrias dels eveniments internacionals.
- Dins las annadas que precedisson la guèrra granda, an de dificultats. Demest aqueles establiments, la manufacture de Vilanova constituis una curiositat. Foguèt creada per Colbert en 1677 e balhèt naissença a una ciutat obriera. En 1781, i aviá 700 obrièrs que i trabalhavan.
- Me pòdes parlar dau costat architecturau de queu vilatjon e de çò que s'i passava?
- Aquel vilatjòt es enrodat de muralhas. L'ivèrn, la pòrta de la ciutat èra tampada a uèch oras del ser e en estiu a dètz oras. Era un país ont regnava un brave paternalisme! Los obrièrs avián lo gausiment d'un òrt. Jos la monarquia de juli, los lanièrs d'Erau foguèron a l'avantgarda de las luchas socialas e de la batèsta per la republica. A la debuta del sègle vinten, profechavan de caissas de retirada alimentadas pels pagaments dels patrons e administravan els meteisses lors societats de secors mutual. Te pòdi dire qu'era pas parièr de pertot; çò qu'es remirable dins aquel vilatge vièlh es que forma un ensemble classic plan omogenèu.
- E uei fonciona totjorn ?
- Te'n dobles pas? Ara la manufacture marcha pas pus, mas la font, la capèla, la torre del relòtge e los ostals valon ben de faire un bestom. Agacha plan la pòrta de la ciutat ; i es escrich "Honneur au travail". Onor al trabalh ! As rason, lo trabalh es la santat, mas benlèu que pas res faire es la conservar!
- Bon, rendetz-vos lo 8 au ser chas te !

PEDAGOGIA

Pedagogia del patrimòni

Lo patrimòni omnipresent dins lo nòstre environament, es una noción complèxa que permet de ne far una apròcha didactica : constituís l'identitat sociala e culturala d'un país o d'una region, a sa plaça dins una pedagogia de deslliurament de la classa de sas quatre parets. Per l'enfant es un instrument de revelh per l'aquesida de coneissemàncias, sa presa de consciéncia d'aparténir a una durada istorica e a un grop social, aquò per la relacion de l'enfant a un site, un monument, una òbra d'art.

L'arquitectura es atal illustrada pel monument e los professionals de l'art o de l'istoria son meses a contribucion dins aquela cadena del saber e de l'emocion. Aqueles accions faitas de visitas, analisis e enquistas se fan tot al long de moments destinats a descobrir lo patrimòni local. S'intègran dins un projècte pedagogic del regent que l'aprèsta e que trabalha en ligam amb aqueste tot lo long de l'an dins l'encastre de l'ensenhamant mai general coma l'istoria o la descobèrta del mond del viu o de la matèria.

Aquela pedagogia permet d'integrar l'istoria dins sa continuitat ducus a lor viscute personal, de poder gardar al cap d'amiras dins la cronologia istorica e dins la tecnica artistica, de descobrir las raïces de l'òme, de construsir lors critèris pròprios de comparason e de jutjament.

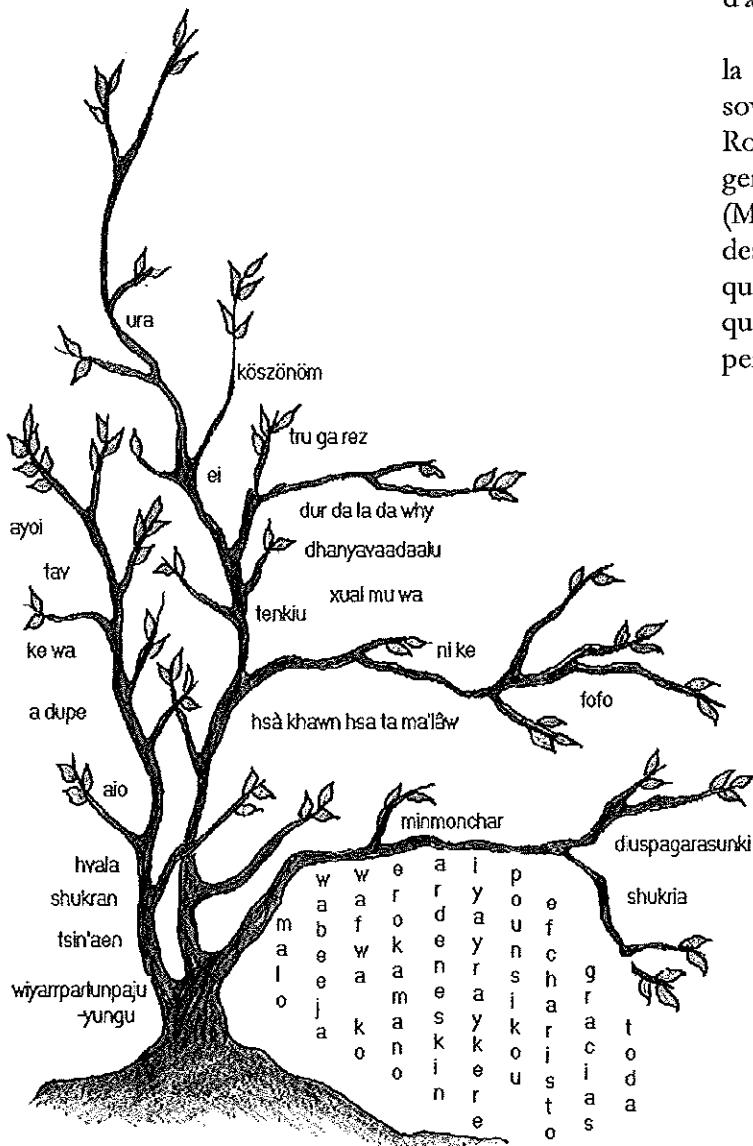
Per arribar a aqueles objectius, aquelas accions an de s'integrar dins l'ensenhamant. S'aprèstan d'un biais actiu e amb los enfants qu' an de s'apropiar lo projècte. L'explotacion se fa al cors de l'ensenhamant de las disciplinas concernidas. La diversitat de las accions del patrimòni es granda e va del contacte amb un monument istoric al patrimòni industrial ; i a tanben l'etnologia, l'arqueologia, la geologia, las arts, la botanica o l'economia regionala. Aqueles accions an d'ajudar los enfants a integrar las coneissemàncias escolares en las religar a la comprehesion de lor environament.

La descobèrta d'un site plaça l'enfant dins una environament different de lo de cada jorn e lo fa mai disponible per viure aquela experientia singulare. Los elements del patrimòni, suls quals l'enfant trabalha, balhan una autre dralha pedagogica que reverrà d'aptituds novèlas coma lo plaser d'aquesir de coneissemàncias novèlas, la

La poesia militanta de las annadas 70

Aprèp 1968, l'occitanisme cresquèt e de joves aprengueron l'occitan, lo parlèron, lo cantèron, l'escrigueron. Balhèt una novèla generacion de poètas influenciats per de mond coma Robert Lafont o Ives Roqueta e de libres pareguts dins las annadas 60 coma "L'estrangier del dedins" de Joan Larzac o "Cançons mauvolentas" de Gilabèrt Suberròcas.

Aquela generacion semblava pas aver lo temps de trantalhar. Aqueles escrivans volián anar cap a l'essencial, marcar los esperits ("siáguetz bréus/e siáguetz fòrts" Rotland Pecot). Amb un destacament de la poesia classica per anar cap a la formula politica, protestavan contra l'Estat centralizat francés e lo mond actual que volián borrolar ("Quora es que aurem dreit/a la democracia culturala ?" Joan-Jacme Fraisse).

Los poètas occitans d'aquela epòca se sonavan Micheu Chapduelh, Miquèl Decòr, Joan-Jacme Fraisse, Felip Gardy, Joan-Loïs Guin, Gui Maslobier, Rotland Pecot, Joan-Loïs Racochòt, Rosalina Roche, Ramon Tabarca e plan d'autres.

Un autre aspècte de la poesia occitana d'aquel temps : la cançon. Segon Maria Roanet, la primièra vocation de la poesia es "d'estre clamada per qu'entenda tot lo pòble".

Aviá las meteissas caracteristicas que la poesia engatjada e enrabiada ("Ara es lo temps de cridar/de cridar dins la nòstra lenga" Patric).

Los cantaires occitans se sonavan : Beltrame, Broglia, Peire-Andrieu Delbeau, Longamai, Mans de Breish, Marti, Patric, Joan-Pau Verdier, Josiana Vicenzutto, etc...

Aquel movement se desalenèt e uèi los poètas occitans son mens nombroses, d'unes d'aquellos moriguèron, d'autres daissèron l'occitanisme e d'autres encara la poesia.

Aquela poesia militanta de las annadas 70 marquèt la nòstra cultura e meritariá quicòm mai qu'un sovenir, benlèu un recuèlh novèl coma lo de Maria Roanet qu'es remirable e que recampa mai d'una generacion, d'autors coneguts e d'autres pas tant (Maria Roanet, Occitània 1970 los poètas de la descolonizacion). Aquò seriá un omenatge digne dels qu'an escrit una polida pagina de nòstra literatura e qu'avián per tòca de daissar una marca pel futur ; pensi qu'an capitat.

Un petit torn deu
monde entà díser
mercés !

AVÈTZ LA PARAULA

Catalans en país occitan :

Dins la rubrica "Avètz la paraula" del mes de mai, dos representants de la còla Ives Roqueta vos contèron lor viatge a Barcelona dins l'encastre de l'Eurocongrès. Constatèron la reconeixença de la lenga nòstra pels catalans. Aquel interès foguèt confirmat pel desir d'estudiants catalans d'encontrar de personas que parlan occitan. Recebèrem doncas amb gran plaser los estudiants en filologia romanica de l'Universitat de Girona. Poguèrem constatar la proximitat de las doas lengas. Cadun parlava sa lenga e la comunicacion èra possibla ça que là : l'intercompreension es fòrta entre lo catalan e l'occitan. Aquò foguèt afortit quand los catalans que participèron als corses de la còla s'investiguèron activament pendent la sesilha de palanca que menèt Xavièr Ferré. Poguèrem comparar los ponches de convergència fòrta e de diferéncia entre totes los dialectes occitans e lo catalan. Pendent aquela jornada partegèrem tanben un moment agradiu en cant. Aprenguèrem una cançón catalana e faguèrem descobrir als catalans dos cants occitans.

Visita dei Catalans a Besiers, mai 2008

Lo temps passèt trop lèu, e acabèrem la jornada per ua visita banhada de la vila de Besiers amb un darrièr veire dins un estanquet per nos rescalfar e nos dire adieu. A l'ora d'ara sèm convidats en Catalonha e sèm impatients d'anar véser Jordi, Isabel, Marc, Carles, Lluís, los novèls amics catalans.

LO JÒC

Foto de la còla, junh 2008

Establiment d'Ensenhament Superior APRENE
Còla Ives Roqueta:
Sandre Arnaud, Emilia Claverie, Anna Devath,
Caròla Janmes, Florença Josselme,
Joan Felip Joulia, Miriam Montheilie,
Maria Astrid Prof, Joan Rios,
Frederic Taillefer, Domenja Valdés.
Director de publicació : Felip Hammel
aprene@aprene.org
<http://www.aprene.org>

1. Soi la reincarnacion de Pèire Richard.
2. A totjorn un pè dins la vinha.
3. Tac, tac, badabom ! Quand aribi, aribi.
4. Amb ela, òm se fendascla lo morre (mas cal preveire una pigassa).
5. Naviga entre tres mila mètres d'altitud e la luna.
6. Bon, enfin. Non, mas bon, enfin. Enfin, bon. Sabi pas !
7. Brava pichona, seriosa e aplicada. Cal contunhar !
8. Dempuèi que la coneissèm avèm crompat de sonotòns.
9. Quand parla, es coma lo jogaire de flaüta : vos pòt endormir.
10. Segon los conselhs de Gisèla Halimi e d'Isabèla Alonso, de Joan, de Frederic, de Joan-Felip, ne manja cada matin al dejunar.
11. Totjorn penchenat de fresc, soi polit ; las femnas m'aiman. Que volètz, soi aital. Me sonan Aldo.

Responses

1. Joan-Felip2. Frederic3. Domenja4. Maria-Astrid5. Florença	6. Anna7. Emilia8. Caròla9. Sandre10. Miriam11. Joan